

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav románských studií

Bakalárska práca

Šarlota Socháňová

Leopoldo Lugones a jeho Lunario sentimental. Symbol luny

Leopoldo Lugones and his Lunario sentimental. The symbol of the moon

Pod'akovanie

Chcela by som sa v prvom rade poďakovať mojej vedúcej práce, Mgr. Dore Polákovej, Ph.D., za jej trpezlivosť, konzultácie a užitočné pripomienky, ktoré mi počas písania bakalárskej práce poskytovala. Taktiež by som veľmi chcela poďakovať mojim kolegom a priateľom z Hispanistiky, za psychickú podporu, ktorú mi v najhorších chvíľach poskytli a tiež za prospešné rady a taktiež mojej rodine, ktorá ma počas písania práce morálne podporovala.

Prehlásenie

Prehlasujem, že som túto bakalársku prácu vypracoval/a samostatne, že som riadne citoval/a všetky použité pramene a literatúru a že práca nebola využitá v rámci iného vysokoškolského štúdia či k získaniu iného alebo rovnakého titulu.

V Prahe, dňa 9.5.2017

Šarlota Socháňová

Abstrakt (slovensky)

Táto bakalárska práca sa zaoberá básnickou tvorbou argentínskeho spisovateľa Leopolda Lugonesa, ktorý žil a tvoril v období modernizmu. Konkrétne sa sústreďuje na jeho básnickú zbierku *Lunario sentimental*, a neskôr na básne zo štvrtej kapitoly tejto zbierky, ktorá nesie názov *Lunas*. Prvá časť práce sa zameriava na zbierku vo všeobecnosti, poukazuje na jej štruktúru, témy a básnický štýl, akým autor tvoril. Cieľom druhej časti práce je analyzovať vybrané básne, hlavne teda po obsahovej stránke a poukázať na rôzne tematiky, či prvky, ktoré sa v nich opakujú. Medzi hlavnými je napríklad irónia a sarkazmus, ktoré umožňujú autorovi nahliadať na lunu originálnym spôsobom.

Kľúčové slová:

Leopoldo Lugones, poézia, irónia, luna

Abstract (English)

The aim of this thesis is to outline the work of an Argentinian modernism author, Leopoldo Lugones. It focuses on his collection of poems called *Lunario sentimental*, and later on, on the poems from the fourth chapter of this collection named *Lunas*. The first part of the thesis describes the collection in general, focuses on its structure, motives and style of the poet. The objective of the second part is to analyze individual poems and its content in particular as well as different themes or repetitive elements in the poems. The most important elements are, for example, irony and sarcasm, through which can the author see the moon in a very special way.

Key words:

Leopoldo Lugones, poetry, irony, moon

Obsah

1 Úvod	7
2 Modernizmus	8
3 Leopoldo Lugones	11
4 Básnická tvorba	15
5 Luna	17
6 Lunario sentimental	19
6.1 Názov diela	19
6.2 Štruktúra diela	19
6.3 Témy	20
7 Štýl	22
7.1 Rým, verš	22
7.2 Filozofia	22
7.3 Metafora	23
8 Súvislosť s inými obdobiami, smermi	24
8.1 Barok	24
8.2 Avantgarda	24
9 Irónia, karikatúra, satira	27
10 Rozbory vybraných básni	29
10.1 Un trozo de selenología (Kúsok selenológie)	29
10.2 El taller de la luna (Ateliér luny)	32
10.3 Luna ciudadana (Mestská luna)	35
10.4 Claro de luna (Jas luny)	37
10.5 Luna marina (Morská luna)	39
10.6 La muerte de la luna (Smrť luny)	39
10.7 Luna maligna (Zlomysel'ná luna) a Luna de los amores (Luna lások)	41
11 Záver	43
Résumé	44

Resumen	46
Bibliografia	48

1 Úvod

Luna, alebo Mesiac, odpradáva lákala ľudí. Nebeské teleso, ktoré im bolo tak vzdialené, no napriek tomu, ako jediné sprevádzalo v noci ich kroky, keďže na oblohe bolo najjasnejšie a najväčšie. Postupne si s ním ľudia začali spájať rôzne nevysvetliteľné udalosti na Zemi, začali mu pripisovať magickú moc a pre umelcov sa stalo akýmsi svätým grálom ich tvorby.

S príchodom modernizmu však prichádzali aj nové postoje a názory, menili sa hodnoty. Peknou ukážkou nám môže byť obdivovaný aj kritizovaný argentínsky spisovateľ Leopoldo Lugones, ktorého básnickou zbierkou *Lunario Sentimental* sa v tejto práci budeme zapodievať. Na lunu nahliada so sarkazmom a iróniou, často používa prekvapivé prirovnania, či spája bežné slová s knižnými, umeleckými alebo odbornými, čím dosahuje špecifickosti charakteristickej pre tieto básne. Nikdy by nás napríklad pri výbere témy nenapadlo, že počas písania tejto práce budeme musieť použiť astronomický výkladový slovník, či medicínsky slovník. Lugones mal neobyčajne mnoho vedomostí z rôznych oblastí a tak to patrične využíval. Niektorí ho považovali za predchodcu avantgardných umelcov, ďalší v ňom videli vplyv baroka, no najpravdepodobnejšia možnosť je, že Lugones si vytvoril vlastný osobitý štýl, ktorý vždy trochu prispôboval, či menil, podľa toho, v akej etape života sa práve nachádzal, čo chcel v daný moment vyjadriť. Vybrali sme si na rozbor jeho poéziu s témou luny, pretože si myslíme, že je to ešte stále aktuálna téma. Dôkazom nám môže byť fakt,

že hoci sme našu nebeskú družicu konečne v roku 1961 zdolali, nikdy neprestala byť pre mnoho umelcov akousi nevysvetliteľnou inšpiráciou. Dodnes nachádzame v textoch piesní interpretov z celého sveta slová spojené s Mesiacom. Ako príklad nám môže poslúžiť česká kapela UDĎ, kde spievajú „Jak luna mizí s nocí v bělostných šatech pro nemocné...“ alebo kapela Mandrage, kde zneje: „Jednou ráno místo slunce, vyšel měsíc, tancoval.“ či pieseň od americkej speváčky LeAnn Rimes, s názvom *Can't fight the moonlight* (Nemožno bojovať s mesačným svetlom). Mohli by sme takto pokračovať donekonečna, čo však rozhodne nie je predmetom tejto práce. Predmetom je zamerať sa na Lugonesove vnímanie luny v jeho básnickej tvorbe, na slovné hry a rôzne prvky, ktoré sa tam vyskytujú, keďže poézia má stále čo ponúknuť.

Ako spomína v článku Margarita Fernández de Perico, samotný Lugones opakovane tvrdil, že poézia bola podľa neho jediný dôvod prečo sa dala zničiť existencia na tomto svete.¹

¹Pozn. autorky: preklady, u ktorých nie je uvedené inak, sú dielom autorky práce.

Cf. Perico, Margarita Fernández de. « LUNARIO SENTIMENTAL » Y EL DESPRESTIGIO DE LA LUNA ROMÁNTICA, 1994, s. 563

2 Modernizmus

V období modernizmu, do ktorého je situovaný aj náš autor, sa mnoho spisovateľov začína venovať žurnalistike. Nastáva profesionalizácia spisovateľa. Už nemáme dočinenia s autormi, ktorí sú politikmi, pedagógmi alebo vojakmi, ale s osobami, ktoré sa naplno venujú literatúre. Mohli by sme povedať, že vzniká nový typ spoločenskej osobnosti, umelec, ktorý má isté romantické črty a je často spájaný s výrazmi ako „zvláštny“ a „dekadentný“. Bude dokonca jednou z hlavných tém modernistickej prózy.

Jedným z dôvodov, prečo sa mnoho autorov profesionálne venuje žurnalistike, je rozšírenie literárnych foriem, poviedky, románu, eseje a poézie a dokonca vznik nového literárneho žánru, modernistickej kroniky. Žurnalistika zabezpečila spisovateľom okamžité platové ohodnotenie ich práce, preto boli schopní sa naplno venovať písaniu.

Mladí spisovatelia však musia čeliť aspektu spoločnosti, ktorým pohrdali- materializmu. Cítia sa byť obklopený materialistickým duchom, jednotvárnou masou ľudí bez osobnosti, ktorí sa starajú iba o ekonomiku a hmotné veci. Preto hľadajú únik zo spoločnosti tým, že si vytvárajú „umelé raje“, hľadajú to ideálne, protestujú s divokým individualizmom. Avšak tento postoj nevydržal dlho, pretože bol považovaný za ľahkovážnosť a mnoho modernistov sa uchýlilo k písaniu menej nejednoznačných diel, hoci nikdy neopustili svoje ideály. Iní sa nechali zmiast „vlnou storočia“, čo sa jasne odráža na ich dielach plných pesimizmu, melanchólie, úzkosti a neustálym zaoberaním sa smrťou a osudom.²

Vyjadruje sa k tomu aj pani doktorka Poláková, keď píše:

„Modernistický román sa sústreďuje na duševné a sociálne problémy hlavného hrdinu, ktorým je väčšinou umelec. Ten vyniká veľkou citlivosťou a vierou v ideály a jeho chovanie a jednanie je kladené do kontrastu s okolím, ktoré ho nechápe a ktoré navzdory jeho úsiliu zotrúva v nehybnosti, nude a priemernosti. Protagonista zvykne byť rozčarovaný, od svojich vznešených úmyslov upúšťa a dokonca niekedy odchádza zo zeme.“³

Modernistickí spisovatelia sú ovplyvnení rôznymi európskymi skupinami, ale hlavne idealistickými rysmi romantizmu a poslednými európskymi školami. Hispanoamerický modernizmus oplýva charakteristikami všetkých súčasných škôl a preto je jeho dištinktívnym rysom schopnosť syntézy a adaptácie. Je však veľmi ťažké presne definovať pojem „modernizmus“. Nesmieme zabúdať, že sa nejedná o školu s programom, učiteľmi a

² Cf. Benítez, Jesús. „Introducción“. In Lugones, Leopoldo. *Lunario sentimental*. Segunda edición. Madrid: Ediciones Cátedra, S. A., 1994, s. 18-19.

³ Poláková, Dora. „Blízke i daleké obzory“. In Housková, Anna a Vladimír Svatoň. *Konec a počátek. Literatura na přelomu dvou staletí*, 2012, s. 186

nasledovníkmi. Bola to skôr istá tendencia, ktorá lákala autorov, ktorí nemali jasné povedomie o jednote a vyvinuli sa viac menej nezávisle. Preto nachádzame mnoho spisovateľov, ktorí predstavujú iba určitú etapu modernizmu. Bol to pohyb neobyčajného záberu a komplexnosti, ktorého hranice vstupujú do kontaktu s realistickými, naturalistickými a symbolistickými technikami, ortodoxnými a heterodoxnými ideami, s vedou a fantáziou, humorom a osudovou dekadenciou.

Výraznou črtou tejto tendencie je však fakt, že sa po prvýkrát v hispánskom prostredí chápe báseň hlavne ako autonómny, umelecký, harmonický, muzikálny a jednotný objekt.

Na druhej strane však musíme brať do úvahy, že nejednoznačnosť bola často výraznou črtou u mnohých spisovateľov tohto obdobia. Dôsledkom toho v ich textoch nachádzame mnoho odkazov a referencií, ktoré nikto nemôže s istotou rozlúštiť. Často „nerozumieme“, čo chce modernistický básnik povedať, ale vnímame, čo daný výraz evokuje. To zvykne obťažovať mnoho čitateľov, ale presne to chcel autor docieľiť. Záhada je pre modernistov veľmi atraktívna. Nemá vzbudiť v čitateľovi iba strach, ale skôr prenášať pocity závrate, neistoty, dobrodružstva, večnosti...⁴

Mohli by sme teda povedať, že jedným z charakteristických rysov modernizmu sú jeho nejasné hranice, šírenie a estetické prínosy z rôznych umeleckých prúdov, či už literárnych alebo nie. Základnými prvkami, ktoré modernizmus zdedil po estetickom romantizme, sú silný individualizmus a dychtivosť po slobode.

Modernisti hľadajú eleganciu, prvotriedny luxus a dôsledkom toho vzniká úplná renovácia formy. Začínajú sa používať verše a strofy, ktoré sa dlho nepoužívali a vytvárajú sa nové formy a kombinácie. Veľmi sa oceňujú umelecké prostriedky: metafory a obrazy obsahovo bohaté, farba sa stáva dôležitým symbolickým a estetickým prvkom.

Takisto nesmieme opomenúť hudobnosť a melodickosť jazyka. Hudba bola pre nich najdokonalejším umením. Rytmus jazyka, či hudby predstavoval totiž ozvenu rytmu kozmu. Po obsahovej stránke sa prikladá vysoká hodnota exotickosti, kozmopolitizmu, úniku od reality, ktorý sa docieľuje predstavivosťou alebo fantáziou, čo ich privádza k tomu, situovať ich diela do mytologických krajín, do klasického Grécka, Číny, Indie, Japonska, Arábie, stredovekej Európy...Hlavným cieľom modernistického umelca bola krása, umenie a preto sa držali ďalej od niektorých tém, napríklad politiky. Samozrejme, nie vždy, keďže aj v tomto období nachádzame texty politického rázu.⁵

⁴ Cf. Benítez, Jesús. „Introducción“. In Lugones, Leopoldo. *Lunario sentimental*, 1994, s. 20-21

⁵ Cf. Benítez, Jesús. „Introducción“. In Lugones, Leopoldo. *Lunario sentimental*, 1994, s. 22-23

Kritici sa zhodujú, že prvým autorom nového smeru bol José Martí, s dielom *Ismaelillo* z roku 1882. Modernizmus sa od tohto dátumu rozvíjal v dvoch etapách.

Prvá, etapa zahájenia a usídlenia, prebiehala v krajinách nad hranicou rovníka a reprezentujú ju autori ako Manuel Gutiérrez Nájera (Mexiko), Julián del Casal (Kuba), José Asunción Silva (Kolumbia) či Rubén Darío (Nikaragua).

Druhá etapa prebiehala od roku 1896 v okolí Río de la Plata a okrem Daría v nej vynikali spisovatelia ako Leopoldo Lugones (Argentína), Julio Herrera y Reissig (Uruguaj), Ricardo Jaimes Freyre (Bolívia, avšak žil v Argentíne), José Santos Chocano (Peru), Amado Nervo (Mexiko), Guillermo Valencia (Kolumbia).

Ťažisko modernizmu sa počas druhej etapy presúva do Río de la Plata, kvôli úmrtiu väčšiny zakladateľov a taktiež kvôli prítomnosti Rubéna Daría v Buenos Aires, už od roku 1893. V tomto meste v roku 1896 publikoval Darío diela ako *Los raros* (Tí zvláštni) a *Prosas profanas* (Svetské prózy). V tom istom roku prichádza do Buenos Aires aj Lugones. Spolu s Jaimesem Freyrem to bola trojica najdôležitejších autorov obdobia.⁶

Vzostup argentínskeho modernizmu je poznačený extrémnymi postojmi a rýchlym vyčerpaním. Pozoruje sa príchod vyumelkovanej poézie, plnej muzikálnosti a formalizmu, akú mali vo svojich dielach Leopoldo Díaz, Jaimes Freyre alebo prvý Lugones. Mladých priťahuje nová móda, vzrastá počet imitátorov a vplyv modernizmu sa dokonca odráža aj v oblečení a účesoch. V prvom desaťročí 20. storočia sa objavilo v Španielsku Daríove dielo *Cantos de vida y esperanza* (Spevy o živote a nádeji), čo malo za následok, že argentínski modernistickí básnici píšú diela, v ktorých sa zameriavajú hlavne na prehĺbenie obsahu, no bez toho aby zanedbali formu. Ako príklad si môžeme uviesť dielo *Lunario sentimental* od Leopolda Lugonesa alebo prvé diela od Enriquea Banchsa.

Po Daríovej smrti Argentínčania hľadajú nového vodcu v Lugonesovi, ale jeho kmitanie medzi kreolizmom, klasicizmom a výpravnou poéziou nie je pochopené a smer pomaly upadá počas etapy intimistickej, subjektívnej a jednoduchej poézie, ktorá vyvrcholí v ultraizme, teda v avantgarde.⁷

⁶ Cf. Benítez, Jesús. „Introducción“. In Lugones, Leopoldo. *Lunario sentimental*, 1994, s. 23-24

⁷ Cf. Benítez, Jesús. „Introducción“. In Lugones, Leopoldo. *Lunario sentimental*, 1994, s. 26

3 Leopoldo Lugones

Narodil sa 13. júna 1874 v dedine Villa de María del Río Seco, patriacej k provincii Córdoba v Argentíne. Pochádzal z rodiny so vznešeným pôvodom. Ich predkovia v 16. storočí patrili do vysokej peruánskej kreolskej spoločnosti, ale prišli na mizinu.

Sám Lugones si vo svojej poviedke *El puñal* (Dýka) veští dobrovoľnú smrť, pretože sa narodil trinásteho, v znamení Saturna a poznačený istými konotáciami v jeho mene: Leo=león(lev)=násilie, pold=puñal(dýka) v starej nemčine, opakujúce sa začiatkové písmeno v mene aj v priezvisku, to všetko predpovedá dvojité násilie a osudovú smrť.

V roku 1882 sa s rodinou sťahuje do dediny Ojo de Agua, na juhu Santiago del Estero, kde začne chodiť do školy. Na otcovom statku Taco Yaco spoznáva šafára Juana Rojas, ktorého budeme neskôr často nachádzať v jeho básňach *Poemas solariegos* (Šľachtické básne). Neskôr začína študovať na Colegio Nacional v Córdobe, kde žije s jeho starou mamou. Čoskoro však štúdium opustí a začína sa naplno venovať čítaniu, stáva sa z neho samouk. Ekonomická situácia jeho rodiny sa zhorší kvôli národným konfliktom 26. júla 1890 a preto sa celá rodina prisťahuje o dva roky na to taktiež do Córdoby.

Jeho literárna činnosť začína veľmi skoro: už v osemnástich rokoch je riaditeľom literárnych liberálnych novín *Pensamiento libre* a ako básnik komponuje *Los mundos* (Svety-panteistická báseň o živote planét).

V roku 1895 zakladá socialistické centrum v Córdobe, čím začína jeho dlhá a intenzívna politická aktivita, no bez toho aby opustil novinárčinu, čo ho privádza do častých sporov, ktoré podpisuje pod pseudonymom Gil Paz.

V roku 1896 prichádza do Buenos Aires, kde prežije 30 rokov, aj keď sa zdá, že sa mu to mesto nikdy nepáčilo, či už pre spôsob života alebo formu jazyka. V hlavnom meste začalo jeho srdečné priateľstvo s Daríom. V rovnakom roku cestuje domov, aby uzavrel manželstvo s Juanou González. Nasledujúci rok sa im narodí syn a on publikuje prvú knihu s názvom *Las montañas del oro* (Hory zo zlata).

Roku 1898 sa stáva funkcionárom a vstupuje do argentínskej teosofickej spoločnosti *La Rama Luz* a čoskoro sa stáva jej generálnym tajomníkom.⁸

Ako spomína Estrella Ogden vo svojom článku:

„Lugones nebol členom iba tejto spoločnosti, ale taktiež sa zúčastňoval tajných schôdzí slobodomurárov, organizácie 'La Syringa', v ktorej intelektuáli zasvätení okultizmu a spiritualizmu viedli debaty a podnecovali diskusie, ktoré viedli k rebéliám proti vedeckému

⁸Cf. Benítez, Jesús. „Introducción“. In Lugones, Leopoldo. *Lunario sentimental*, 1994, s. 27-29

materializmu. Lugones sa oboznamuje s ezoterikou vďaka čítaniu diel Madam Blavatsky a rovnako ako ona, aj on sa cítil byť pohltý ideami Gerarda Encausse, známeho vďaka Papusovi, ktorého spolok Lugones navštívil sprevádzaný Dariom, počas jeho pobytu v Paríži roku 1913.⁹

Roku 1901 bol pod predsedníctvom generála Rocu menovaný na generálneho inšpektora školstva na Ministerstve verejného vzdelávania.

Roku 1903 publikuje Reformu vzdelávania a podniká cestu do Posadas, aby napísal správu o stave zrúcanín po jezuitských misiách. Ostal tam 6 mesiacov, sprevádzaný svojím bratom Ramónom a uruguajským spisovateľom Horaciom Quirogom. Nasledujúci rok publikoval výsledky cesty v eseji pod názvom *El imperio jesuítico* (Jezuitské impérium).

Diela *La guerra gaucha* (Gaučovská vojna) a *Los crepúsculos de jardín* (Súmraky záhrady) boli publikované v roku 1905. S vydaním zbierky poviedok *Las fuerzas extrañas* (Zvláštne sily) začína preňho obdobie literárneho ticha, ktoré sa prelomí až roku 1909 vydaním knihy *Lunario sentimental*, ktoré neskôr budeme bližšie rozoberať.

Roku 1907 odmietne post inšpektora a vráti sa k novinárstvu, s veľmi kritickým postojom voči prezidentovi menom Figueroa Alcorta, Lugones totiž sympatizuje viac s vojakmi ako s prezidentom.

Na počesť osláv storočnice od vyhlásenia nezávislosti, v roku 1910, Lugones ako viceprezident novín *El diario* prispeje svojím dielom *Odas seculares* (Svetské ódy). V tomto období sa tiež objavia jeho knihy *Piedras liminares* (Základné kamene) a *Prometeo y didáctica* (Prometeus a didaktika). V nasledujúcich rokoch vydáva dielo *Historia de Sarmiento* (Sarmientova história) a tiež *El libro fiel* (Verná kniha) v Paríži, kde v rokoch 1913-1914 riadi časopis *Revue Sud-Américaine*. V júni 1914 presťahoval svoju rodinu do Londýna, kvôli predvojnovým nepokojom a čoskoro na to do Buenos Aires. Znova vo svojej zemi, nadväzuje neformálne, ale zato intenzívne kontakty s vysokoškolákmi a začína sa šíriť fáma, že Lugones je anarchista, kvôli jeho kritike na všetky strany, avšak on to razantne popiera.¹⁰

Príchod Yrigoyena k moci, v roku 1916, neznamená pre Lugonesa stratu jeho postu ako Riaditeľa knižnice učiteľov Národnej výchovnej rady. Naďalej publikuje knihy rozličných tém,

⁹ Ogden, Estrella. Leopoldo Lugones de parte de los astros: El simbolismo hermético de Las montañas del oro, s. 128. [online]. [cit. 2016-04-28] Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/473310>

„Lugones no sólo era miembro de esta sociedad sino que también lo era de la logia secreta "La Syringa," organización en la que los intelectuales de la época iniciados en el ocultismo y espiritismo promovían el debate y la discusión como portadores de la rebelión contra el materialismo científico. Lugones se empapa de la sabiduría esotérica a través de la lectura y comentario de las obras de Mme. Blavatsky y al igual que ella se sintió atraída por las ideas de Gerard Encausse, conocido por Papus, cuyo círculo visitó acompañado de Darío, durante su estancia en París en 1913.”

¹⁰ Cf. Benítez, Jesús. „Introducción“. In Lugones, Leopoldo. *Lunario sentimental*, 1994, s. 30-31

ako napríklad *El elogio de Ameghino* (Chvála Ameghinovi) v roku 1915, či *El payador* (Gaučovský spevák) v roku 1916, atď.

V roku 1922 vydáva *Las horas doradas* (Zlaté časy) a počas niekoľkých rokov pracuje ako literárny kritik a zároveň ako propagátor mladých hodnôt vo viacerých novinách. Publikuje články a prednáša na konferenciách, na ktorých obhajuje fašistické myšlienky, alebo prinajmenšom antidemokratistické.

Okolo roku 1923, sklamaný vývojom prvej svetovej vojny a Versaillskej mierovej zmluvy, uňho nastáva hlboká zmena, ktorá ho poznačí do konca života. Jeho syn naznačuje, že to je zmena spôsobená filozofickým podnetom. Hovorí, že jeho otec sám priznal, v úvode knihy *El payador* (Gaučovský spevák) z roku 1961, že to bol preňho radikálny obrat.

V polovici roku 1924 je menovaný za člena zhromaždenia *Asamblea de Cooperación Intelectual de la Liga de las Naciones* – Spoločnosť národov a zúčastňuje sa v Ženeve príslušných schôdzí spolu s osobnosťami ako Bergson, Einstein, Gilbert Murray, Marie Currie, Gonzague de Reynolds a iní. Jeho spoločenská prestíž rastie, až napokon v roku 1926 získa Národnú cenu za literatúru.¹¹

Jedenásteho decembra 1924 v Lime predniesol jeho slávny prejav *Discurso de Ayacucho* známy ako *La hora de la espada* (Hodina meča): „Chcem riskovať niečo, čo je ťažké vysloviť v týchto časoch literárnej paradoxnosti a neúspechu, a hoci, odvážnu ideológiu. Znova odbila, pre dobro sveta, hodina meča.“ Lugones je v podstate toho názoru, že vojak je predurčený šéf pomocou ktorého sa môže nastoliť moment Hodiny meča a je teda imaginatívnym základom, ktorý bude podopierať vojenský úder. Zdá sa, že toto bola okamžitá príčina jeho izolácie a spoločenského nepochopenia. Nasledovali protesty študentov a politikov a Lugones stratil takmer všetku podporu.

Toho istého roku publikoval viacero článkov, v ktorých pojednáva neúspech demokracie a taktiež štyri knihy rôznych tém: *Filosofícules*, *Cuentos fatales* (Osudové poviedky), *Estudios helénicos* (Helenistické štúdie) a *Romancero* (Zbierka romancí). Nasleduje séria ôsmich článkov, ktoré sa už predtým objavili v *La nación: El ángel de la sombra* (1926, Anjel z tieňa, jeho jediný pokus o novelu), *Poemas solariegos* (Šľachtické básne) a *Nuevos estudios helénicos* (Nové helenistické štúdie, 1928), *La patria fuerte* (Silná vlasť) a *La grande Argentina* (Veľká Argentína, 1930), *Política revolucionaria* (Revolučná politika, 1931) a *El estado equitativo* (Spravodlivý štát, 1932).

¹¹ Cf. Benítez, Jesús. „Introducción“. In Lugones, Leopoldo. *Lunario sentimental*, 1994, s. 31-32

V roku 1930 sa zúčastnil sprisahania mladých vojakov a po krátkej kríze sa uzmieril s katolíctvom. Krátko na to sa pokúša vytvoriť politickú národnú stranu. Spolupráca s týmito skupinami však netrvá dlho a opúšťa ich na protest toho, ako zaobchádzali so spisovateľom Ricardom Rojasom.

Osemnásteho februára 1938 sa uchýli na pobrežie Tigre a spácha samovraždu požitím kyanidu. Niekoľko mesiacov na to sa publikujú jeho diela *Roca* (Skala, nedokončené) a *Romances del Río seco* (Romance z Río Seco).¹²

Lugones bol radikálny individualista, nikdy neprijal, že by mal žiakov alebo spolupracovníkov. Bol expresívny a vo veľmi dobrej fyzickej kondícii (vo svojich päťdesiatich troch rokoch vyhral šermiarsky duel).

Celé jeho dielo malo slúžiť jeho krajine a ľuďom. Za jeho literárnu prácu dostal vyznamenania z rôznych krajín (Francúzsko, Belgicko, Taliansko, Veľká Británia, Grécko, atď.), ale vždy ich odmietol prijať. Okrem tých z Peru a Bolívie.¹³

Negri vo svojom článku dokonca spomína, že spisovateľ Borges, aj napriek istej kritike, nakoniec Lugonesa označil za jedného z najlepších spisovateľov Argentíny.¹⁴

Vo svojich dielach sa priblížil všetkým literárnym žánrom, s jasným zámerom reprezentovať úlohu „superčloveka“ kultúry, skutočného génia. Samozrejme, sú to diela, na ktoré musí byť človek pripravený, patrične vzdelaný, hlavne v prípade *Prometeo* (Prometeus), *Piedras liminares* (Základné kamene), *Estudios helénicos* (Helenistické štúdie)...ktoré vyžadujú znalosť gréčtiny, latinčiny, filozofie, histórie a geografie antického sveta. Zdá sa, že ho nikdy nezaujímalo zasiahnuť veľké množstvo ľudí. Veľká časť kritikov a verejnosti nikdy neodpustila Leopoldovi Lugonesovi jeho zvláštnu intelektuálnu a politickú evolúciu.¹⁵

Podľa článku sevillského profesora menom Anglada, najaktuálnejšia historiografia (vzhľadom na rok 2005, v ktorom bol vydaný jeho článok), „nám ukazuje Lugonesa ako zakladateľa literárnej modernosti v Argentíne a tiež ako spisovateľa, ktorý sa vyznačuje zánietenosťou pre otváranie nových estetických spiatočných ciest, ktoré dohromady ako celok predstavujú zvláštny a vrtkavý itinerár.“¹⁶ Názory na tohto autora sú často veľmi rozporuplné. Avšak plný kontrastov bol aj sám Lugones.

¹² Cf. Benítez, Jesús. „Introducción“. In Lugones, Leopoldo. *Lunario sentimental*, 1994, s. 32-34

¹³ Tamtiež, s. 34-36

¹⁴ Cf. Negri, Tomás Alva. *Leopoldo Lugones*, 1973, s. 1. [online]. [2016-05-03]. Dostupné z: http://www.murieltranslations.com/sample_translations/leopoldo_lugones_e-and-s.pdf

¹⁵ Cf. Benítez, Jesús. „Introducción“. In Lugones, Leopoldo. *Lunario sentimental*, 1994, s. 34-36

¹⁶ Anglada, Aníbal Salazar. *En el centro del canon: Leopoldo Lugones en las antologías poéticas argentinas (1900-1938)*, s. 154. [online]. [cit. 2017-04-03]. Dostupné z: <http://www.redalyc.org/articulo.oa?id=32849110>

4 Básnická tvorba

Ako sme už spomínali, prvou Lugonesovou básnickou zbierkou bolo dielo *Las montañas del oro* (Hory zo zlata), kde je vidieť jasný vplyv romantických básnikov, hlavne Victora Huga. Jedná sa o rozsiahly spev o slobode, v ktorom mladý, revolučný spisovateľ hľadá nové literárne formy. Bohatá slovná zásoba, brilantné použitie adjektív, či inovácia metafor mu zabezpečili obrovský úspech.

Druhou básnickou zbierkou bola kniha *Los crepúsculos de jardín* (Súmraky záhrady). Sentimentálny pohľad na prírodu, odkaz na Baudelairea a isté symbolistické ovzdušie, ktoré má blízko k Poeovi či Samainovi, robia z tejto knihy o prírode, živote a láske vyspelé modernistické dielo.

Lunario sentimental predstavuje jasný literárny postup a hoci zo začiatku boli názory na knihu rozporuplné, dnes sa kritici zhodujú, že celá neskoršia hispánska básnická tvorba si z nej odniesla inšpiráciu.

Odas seculares (Svetské ódy) sú jemne odlišné od predošlej knihy, majú sklon ku klasicizmu. Ich témou je národ a sú písané v epickom a patriotickom tóne. Avšak prítomnosť Horácia, Vergília či Andrésa Bellu nezabraňuje Lugonesovi používať opisy plné farieb či prekvapivej slovnej zásoby.

Odlišné je aj nasledujúce dielo *El libro fiel* (Verná kniha), venované jeho žene Juane. Je svojím spôsobom pre Lugonesa veľmi nezvyčajné, pretože po prvýkrát dielo slúži na vyjadrenie autorových vlastných pocitov. Je intímne a melancholické, zaoberá sa manželskou láskou, no bez erotických opisov, typických u iných modernistov.¹⁷

Borges svojho času poznamenal, že toto je jediné dielo, ktoré naozaj oceňuje, keďže podľa neho, básnika robím básnikom ak píše o reálnych, vlastných skúsenostiach. V jednej literárnej kritike hovorí: „Je to dielo, ktoré najlepšie zodpovedá intímnym požiadavkám. V ostatných knihách sa dá uhádnuť úmyselný zámer zveršovať určité témy: autor v nich, namiesto toho, aby prepadol citom, splní úlohu, ktorú si prideliť. V tomto diele, je tón naopak dôverný”¹⁸

„la historiografía más actual nos muestra a un Lugones fundador de la modernidad literaria en Argentina y también al escritor totalizante en su afán de abrir nuevos caminos estéticos de ida y vuelta, que vistos en su conjunto dibujan un raro y caprichoso itinerario.“

¹⁷ Cf. Benítez, Jesús. „Introducción“. In Lugones, Leopoldo. *Lunario sentimental*, 1994, s. 39-41

¹⁸ Borges, Jorge Luis. *Leopoldo Lugones*, s 14-15. [online]. [cit. 2016-05-03]. Dostupné z: <http://biblio3.url.edu.gt/publieda/Filosofos/Borges/LeopoldoLugones.pdf>

„Es la obra que mejor parece corresponder a una exigencia íntima. En otros libros se adivina el deliberado propósito de versificar determinados temas; en ellos, el autor, en lugar de abandonarse a la emoción, cumple una tarea que se ha impuesto. En éste, en cambio, el tono es confidencial.”

Borges nebol jediný, kto si myslel, že Lugonesovej poézii chýba dôveryhodnosť a úprimnosť. Profesor Anglada, vo svojom článku spomína, že taktiež „Barreda vyslovil istú kritiku na neúprimný tón jeho poézie, úsudok, ktorý sa časom zmení na kliše v Lugonesovej kritike.“¹⁹

Ďalšia kniha venovaná jeho žene, *El libro de los paisajes* (Kniha krajín), však už intímna vôbec nie je, no naskytuje sa nám atraktívny pohľad na prírodu. Jedná sa o poéziu, v ktorej slovo dosahuje najvyššej možnej úrovne záhadnosti, muzikálnosti a farebnosti.

Las horas doradas (Zlaté časy) istým spôsobom uzatvárajú Lugonesovu modernistickú formu. Znova sa objavuje téma luny, manželskej lásky či osudovosti, v melancholickom a reflexívnom tóne.

Jeho tri posledné básnické zbierky: *Romancero* (Zbierka romancí), *Poemas solariegos* (Šľachtické básne) a *Romances del Río Seco* (Romance z Río Seco) predstavujú proces postupnej simplifikácie formálnych prvkov. V prvej z nich nájdeme rôzne témy, ktoré sa zaoberajú mestským lokálnych prostredím, či témou lásky, vyjadrenej starším mužom, orientálnymi námetmi alebo aj osudovosťou, či predtuchou smrti.

Druhá z nich sa zaoberá detstvom a dedinským prostredím v ktorom vyrastal autor, s nostalgickým podtónom. V tretej zbierke, vydanéj po jeho smrti, nájdeme naratívne témy a osoby z autorovej rodnej zeme, ktoré žijú svoje životy s násilnosťou, ale tiež s istou eleganciou a typickou prefíkanosťou.²⁰

¹⁹ Anglada, Anibal Salazar. En el centro del canon: Leopoldo Lugones en las antologías poéticas argentinas (1900-1938), s. 142. [online]. [cit. 2017-04-03]. Dostupné z: <http://www.redalyc.org/articulo.oa?id=32849110> „Barreda lanza un juicio crítico referente al tono insincero de su poesía, juicio que con el tiempo habrá de convertirse en lugar común de la crítica lugoniana.“

²⁰ Cf. Benítez, Jesús. „Introducción“. In Lugones, Leopoldo. *Lunario sentimental*, 1994, s. 42-43

5 Luna

Lunou, alebo inak povedané, Mesiacom, sa ľudia zapodievali už od čias Talesa, čiže približne od roku 600 pred naším letopočtom. Vždy ich lákalo toto podivné teleso na oblohe a mnoho vedcov sa ho snažilo čo najlepšie poznať, identifikovať. Prečo je však takým pokušením pre básnikov? Prečo je jednou z hlavných tém ich tvorby?

Básnici, medzi nimi aj Lugones, lunu veľmi často spájajú so ženou. Azda pre ich spoločnú krásu, záhadnosť, mystickosť, či vzdialenosť... Už v starých civilizáciách však prevládal názor, že tieto dva subjekty majú spoločné čosi viac. Zhoda mesačných cyklov a menštruačného cyklu ženy, mala za následok, že si ľudia začali asociovať mesiac a ženu s mnohými magickými, folklórnymi či kultúrnymi dôsledkami.²¹

Ďalším zaujímavým spojením je vzťah luny a Slnka. Luna sa spomína v básňach väčšinou častejšie ako Slnko, ktoré je na pohľad konštantné a v podstate nemenné. Naopak luna neustále mení svoj tvar, prechádza rôznymi fázami a dokonca sa zdá, že sa zjavuje vždy na inom mieste, ako keby cestovala po oblohe. To všetko preto, že má rytmus a riadi sa zákonmi zjavne komplexnejšími, ako tými, ktorými sa riadi Slnko. Jej činnosť sa zdá byť paralelná s ľudským životom, takže tradične slúžila ako jednotka času a ako symbol útechy pred smrťou. Vnímali ju ako istý druh ľudského mostu medzi ohromnou nemnosťou a neúprosnosťou vesmírnych telies, ako spojovací článok v štruktúre, ktorý umožňuje človeku predstaviť si, že realita, v ktorej žije, má, tak ako človek samotný, momenty ústupu, úpadku, ale vždy je možnosť sa znova zregenerovať. Tak sa vlastne luna stala symbolom smrti, kvôli jej miznutiu a symbolom života, kvôli jej znovuzrodeniu.²²

Keďže má geograficky blízko k Zemi a sentimentálne k človeku, čoskoro sa luna začala identifikovať s premenlivým bohom alebo bohyňou, ktorá je nám nablízku no nemá jednoznačný úmysel a naháňa strach.²³

Tematikou luny a náboženstva, už v trochu inom zmysle, sa zaoberala napríklad aj Madam Blavatsky, ktorú, ako dobre vieme, čítal aj samotný Lugones. No okrem neho by sme v Buenos

²¹ Cf. Benítez, Jesús. „Introducción“. In Lugones, Leopoldo. *Lunario sentimental*, 1994, s. 50

²² Tamtiež, s. 52

²³ Tamtiež, s. 54

Aires našli plno ďalších spisovateľov, ktorí sa zaoberali symbolizmom či okultizmom, medzi inými napríklad aj Rubén Darío, ktorý dokonca praktikoval špiritizmus.²⁴

Astrológovia zasa hovoria, že osoby narodené pod nadvládou tohto nebeského telesa, či tejto bohyne, ako sme pred chvíľou spomínali, sú obdarené výnimočným maliarskym či literárnym talentom, istou umeleckou tvorivosťou.²⁵

Či je to pravda, alebo nie, však povedať nevieme.

²⁴ Tamtiež, s. 57

²⁵ Tamtiež, s. 55

6 Lunario sentimental

6.1 Názov diela

Z Lugonesovho záujmu o symbolizmus vzniklo aj dielo s týmto veľmi špecifickým názvom, ktorý sa dá vyložiť viacerými interpretáciami.

Ak vezmeme do úvahy súhrn prekladov slov „lunario“ a „sentimental“ z troch rôznych slovníkov, ako sú *Diccionario de Autoridades*, *Diccionario de la Real Academia* alebo *Diccionario de María Moliner*, dostaneme vysvetlenie mena knihy.

Jednou z možných interpretácií teda je, že sa jedná o emocionálny kalendár, akýsi druh almanachu alebo katalógu citov, ktoré dokonca môžu byť zovšednené či predvídateľné.

Ak však budeme prihliadať na fakt, že medzi Lugonesovými básňami nájdeme aj kapitolu, ktorá sa volá „Lunas“, čiže luny v množnom čísle, môžeme považovať slovo „lunario“ za akúsi skupinu, alebo repertoár rôznych lún a samotnú „lunu“ za duševný stav, alebo efekt, ktorý vyvoláva luna v chorej duši. Tým pádom by bolo toto dielo lyrickým zoznamom alebo zbierkou symptómov, vyvolaných našou družicou v osobe, ktorá je zvlášť citlivá a sklúčená. Dokonca by sme toto dielo mohli považovať za dielo skutočného blázna, ak by sme sa naňho pozerali s ironickým podtónom, ktorý je prítomný v celom diele.

Je však nemožné ponúknuť jednoznačnú interpretáciu titulu knihy. Čo však urobiť môžeme, je nájsť v ňom rozličné aspekty ako: každodennosť, modernizmus, grotesknosť, romantiku, rozčarovanie, iróniu... Vďaka tomuto obsahu je dielo označované slovom „deshumanizado“, prekladom „odľudštený“.²⁶

6.2 Štruktúra diela

Celá kniha je rozdelená na päť častí, ktoré majú rôznu dĺžku a ich spojivom je téma luny. Okrem druhej kapitoly, sú všetky ostatné zakončené prozaickým textom, ktorý je pre jeho jasnosť a muzikálnosť zrejme to najmodernistickejšie z celého diela.²⁷

To, že sa v knihe mieša verš s prózou už bolo typické pre Rubéna Daría v jeho knihe *Azul*, čiže *Modrá*, a hoci je to dnes úplne bežnou záležitosťou, v časoch Lugonesa sa to považovalo za originálne.²⁸

²⁶ Tamtiež, s. 58-59

²⁷ Tamtiež, s. 76-78

²⁸ Cf. Perico, Margarita Fernández de. « LUNARIO SENTIMENTAL » Y EL DESPRESTIGIO DE LA LUNA ROMÁNTICA, 1994, s. 559

Prvá časť knihy nenesie žiadny titul a začína ironickou, až cynickou básňou, ktorá je venovaná samotným čitateľom a volá sa *A mis cretinos*, čiže *Mojím kreténom*.²⁹

Cavallari vo svojom článku spomína, že týmto názvom, či venovaním, vytvoril Lugones zo svojho textu akýsi dialóg medzi „ja“(ten, ktorý hovorí) a „vy“(jeho kretení), čím naň uvrhol obecnější, vzdialenejší pohľad. Ulomil tento kúsok od zvyšku knihy a umiestnil ho súčasne do jej vnútra aj von z nej. Cavallari zároveň spomína, že báseň nie je venovaná všetkým poslucháčom, ale špeciálne jeho nepriateľom s „dobrým vkusom“, ktorí jeho knihu budú isto pokladať za hlúposť a odsúdia ju.³⁰

Mierne agresívny tón sa zjemňuje druhou básňou s názvom *A Rubén Darío y otros cómplices*, *Rubénovi Daríovi a ďalším komplicom*. Môžeme si v nich všimnúť opozíciu poetických, čiže estetických elementov a prozaických alebo škaredých elementov. Ako aj neskôr spomenieme, Lugones rád upozorňoval na protiklady a snažil sa ich uviesť do harmónie.

Druhá časť nesie latinský názov *Hortulus lunae* a obsahuje tri básne, ktoré sa snažia poukázať na negatívny obraz luny.

Tretia časť, už rozsiahlejšia, sa volá *Taburete para máscaras*, *Taburetka na masky*. Predstavujú sa v nej postavy od tých klasických, ako z *commedia dell'arte* až po charakteristické meštianske.

Štvrtý blok, z ktorého budeme čerpať aj konkrétne ukážky básní, je nazvaný *Lunas*, teda *Luny* a rozoberajú sa v ňom rozličné typy lún.

Posledná časť, ktorá je najrozsiahlejšia, sa nazýva *Teatro quimérico*, čo by sme mohli preložiť buď ako *Fantastické divadlo* alebo *Chimérické divadlo*. Presne s týmito dvoma interpretáciami sa hrá aj autor. Až na poviedku Francesca, tu už luna nepredstavuje negatívny element, ale je iba akýmsi svedkom diania.³¹

6.3 Témy

Medzi charakteristické témy doby, ktoré sa vyskytujú v tomto diele, jednoznačne patrí téma luny. Dôvod prečo si vybral práve túto tematiku je ten, že chcel dať klasickej posvätnéj téme romantickej literatúry nový zmysel pomocou odmietania zaužívaných a rétorických foriem, keďže samotná kniha je experimentom, či hrou. A to napríklad tak, že neobyčajné, zvláštne

²⁹ Cf. Benítez, Jesús. „Introducción“. In Lugones, Leopoldo. *Lunario sentimental*, 1994, s. 76-78

³⁰ Cf. Cavallari, Hector M. *EL LUNARIO SENTIMENTAL, DE LEOPOLDO LUGONES: PARODIA TEXTUAL Y CONFIGURACION DISCURSIVA*, s. 899-900

³¹ Cf. Benítez, Jesús. „Introducción“. In Lugones, Leopoldo. *Lunario sentimental*, 1994, s. 76-78

veci považuje za triviálne, čím prekvapuje čitateľa. Luna je trampolínou, z ktorej sa dá odraziť do neznámej nekonečnosti významov.³²

Autor sa tiež zaoberá témou postáv ako z *commedia dell'arte*, čo sme už spomínali v štruktúre diela. Taktiež je pre modernizmus typické vytváranie umelých prostredí, ako sme spomínali v úvode práce, či výsmešnosť, úmyselná prozaickosť, časté odkazovanie na bláznovstvo, smrť aj samovraždu. To všetko nájdeme aj v tejto zbierke.

Lugones ďalej rozvíja témy spojené s mestským prostredím, ku ktorým mala blízko buržoázia. Odkazovanie na každodennosť slúži ako nástroj na kritizovanie ľudskej podpriemernosti. Nakoniec však zistíme, že má s týmito postavami istú skrytú zhovievavosť.

Novou, menej charakteristickou zložkou, ktorú priniesol Lugones v tomto období, je však jeho humor. Humor inteligentnejší, verbálnejší, založený na paródií a karikatúre literárnych modelov či dokonca samotných modernistov.

Azda najtypickejšou témou jeho lunaria je však on sám. Jeho mechanizmus početných metafor, špecificky poprepájané slová, to je jeho odkaz.³³

³² Cf. Perico, Margarita Fernández de. «LUNARIO SENTIMENTAL »Y EL DESPRESTIGIO DE LA LUNA ROMÁNTICA, 1994, s. 559-560

³³ Cf. Benítez, Jesús. „Introducción“. In Lugones, Leopoldo. *Lunario sentimental*, 1994, s. 74-76

7 Štýl

7.1 Rým, verš

V knihe sa prevažne používa takzvaný verso semilibre, polovoľný verš, ako ho nazýval aj Navarro Tomás. To znamená, že hoci strofy nemajú pevne danú štruktúru, môžeme si všimnúť tendenciu opakovať verše podobnej dĺžky (prevažne jedenásťslabičné alebo alexandrijské) a tiež podobné rýmy.

Rým, ktorý je vždy konsonantný, je pre Lugonesa ten najpodstatnejší prvok, preto vôbec nepoužíva voľný verš. Konsonantnosť rýmu zabezpečuje, že na prvý pohľad voľná forma dosiahnutá sylabickými nepravidelnosťami, je zredukovaná znelosťou a fonetickým rytmom.

Rýmy sú naozaj rozličné a taktiež v tom spočíva prekvapenie, ktoré spôsobuje autor.

Je zaujímavé, že v básňach, ktoré majú zachovanú presne vymedzenú strofickú štruktúru sa autor uchýľuje k používaniu foriem nižšej literatúry, ako sedemslabičný verš, čo nebolo veľmi rozšírené u modernistov.³⁴

Podľa Lugonesa by mal verš spôsobovať potešenie zo stručnosti a jasnosti. To sú jeho základné kvality.

Ďalšou z jeho zvyčajných dvojznačností je presne to, že v jeho básňach pociťujeme, že sa snaží dať obrovskú slobodu rigidným formám, ale v hĺbke zachová bežné črty, medzi ktoré nepatrí ani novota, ani nezávislosť ani jednoduchosť.³⁵

7.2 Filozofia

V článku *Nuestras ideas estéticas* sa rozoberá, že realita je zložená z troch komponentov: krásy, pravdy a dobra.

Realita, ktorú môžeme poznať, je však iba zdanie a preto je neidentifikovateľná. Takže logicky, jej komponenty budú taktiež neidentifikovateľné a preto jediné, čo môžeme urobiť je študovať ich a experimentovať s nimi.

V tomto zmysle je podľa Lugonesa vesmír zložený z duálností, ktoré sú postavené proti sebe. Krása vyžaduje znalosť a absenciu niečoho škaredého zároveň.

Jeho metafyzika usiluje o symbolizmus založený na intuitívnej analógii, omnoho voľnejšej a bohatšej, hlavne čo sa týka slovnej zásoby. Literárna figúra sa tak preňho stáva magickým prvkom, istým spôsobom náboženským. Komponentom, ktorý je individuálny, intuitívny a istým spôsobom až iracionálny. Metaforu musí človek cítiť, neuvažuje sa o nej. Jediný spôsob,

³⁴ Tamtiež, s. 78-79

³⁵ Tamtiež, s. 66-67

ako sa dá emócia pochopiť, je zažiť ju. Umelec predtým než myslí, cíti isté skryté podobnosti vecí.

Avšak tento prekvapujúci iracionálny postup bude čoskoro poznačený intervenciou rozumu. Mysel', ktorá chce byť koniec koncov vedecká, nemôže odmietat' prvenstvo rozumu, keďže „vd'aka citu fungujú intelektuálne schopnosti.“³⁶

7.3 Metafora

Metafora je základom poetickej kreácie. Pre Lugonesa sa vzťah medzi označujúcim a označovaným v ktoromkoľvek slove vyprodukoval rovnakým štýlom ako obraz: spojil sa fonický a grafický element, fyzický a materiálny s ďalším intelektuálnym a nemateriálnym, s ktorým pôvodne nebola žiadna logická spojitosť. Metafora sa môže ujať medzi skupinou ľudí a stať sa spojením, ktoré sa bežne používa až pokiaľ nepríde ďalší básnik, ktorý zmení jej význam tým, že ju začne používať v iných kontextoch a obsahovo ju obohatí. Takýmto spôsobom jazyk nadobúda pre autora obrovský sociálny význam používania a básnici ako tvorcovia metafor sa stanú zodpovednými za používanie a renováciu jazyka.³⁷

Pre Lugonesovu poéziu je vzorom samotný modernizmus. Ak je krásou noc a luna, Lugones vezme tieto objekty a urobí z nich nekonečné množstvo metafor, nahliada na nich z rôznych perspektív alebo ich neobvykle otáča.³⁸

³⁶ Cf. Benítez, Jesús. „Introducción“. In Lugones, Leopoldo. *Lunario sentimental*, 1994, s. 61-63. Pôvodne z: *Nuestras ideas estéticas*, v ΣΟΦΙΑ, Madrid, Máj 1902, str. 175-177

³⁷ Tamtiež, s. 65-66

³⁸ Cf. Sefamí, Jacobo. *NEOBARROCOS Y NEOMODERNISTAS EN LA POESÍA LATINOAMERICANA*. UNIVERSITY OF CALIFORNIA, IRVINE, Actas XIII Congreso AIH (Tomo III), s. 424

8 Súvislosť s inými obdobiami, smermi

8.1 Barok

Podľa Borgesa je Lugones svojím spôsobom autor, ktorý píše na Góngorov štýl. Dielo oboch autorov totiž vyniká hustotou metafor, ale jeden ich tvorí v súlade s estetikou baroka, zatiaľ čo druhý, sa nepokúša viazať na nejakú konkrétnu normu. Lugones neštrukturuje básne, metafory vznikajú intuitívnym spôsobom. Jedna nadväzuje na druhú.³⁹

Súvislosť, no zároveň aj odlišnosť od spisovateľa baroka si všimol aj Guillermo Sucre, keď hovorí:

„Porovnávací termín sa osamostatňuje od porovnávaného, no zároveň sa znásobuje: jeden obraz dá základ ďalšiemu a ten ďalšiemu a ďalšiemu...takto verbálna štruktúra pohlcuje objekt, ktorý ju vyvoláva. Tiež ich spája nepredvídateľnosť, s akou zlučujú prvky. Avšak týmto sa ich podobnosť končí. Góngora je hermetický a Lugones nie...Góngora má zmysel pre jednotnosť, jeho pohľad je súčasne zlepujúci a formujúci. Lugones je pestrofarebný básnik, ale nie architektonický.“⁴⁰

Sucre ďalej spomína, že zásadný rozdiel medzi Góngorom a Lugonesom je ten, že Lugones zasadzuje humor do metaforického systému. Komparácia sa neuskutočňuje iba pomocou hyperbol, ale tiež pomocou ostrého výsmechu. Nesmieme však zabúdať, že neprítomnosť irónie sa netýka celého baroka. Irónia či výsmech sa tam samozrejme vyskytuje, napríklad u Queveda.⁴¹

8.2 Avantgarda

Avantgardný štýl, ktorým Lugones predstihol svoju dobu, je veľmi obdivovaný kritikmi aj básnikmi. Neobvyklé užitie adjektív, zvláštne rýmy, asociácie odlišných myšlienok alebo skutočností, neustály a vedomý nesúlad lyrického tónu, chýbajúci rešpekt k posvätným témam a útok na akúkoľvek vec, čo môže pripomínať sentimentálnu buržoáznú estetiku, to všetko sú črty, ktoré sa o pár rokov neskôr zmenia na dôležité prvky deshumanizovanej, odľudštenej estetiky.

³⁹ Cf. Benítez, Jesús. „Introducción“. In Lugones, Leopoldo. *Lunario sentimental*, 1994, s. 65

⁴⁰ Sucre, Guillermo. *La máscara, la transparencia*, Caracas: Monte Avila Editores, 1975, s. 58
„el término comparativo no sólo se va independizando del comparado sino que se multiplica vertiginosamente; una imagen da paso a otra y ésta a otra: así la trama verbal va devorando al objeto que la suscita. También los une, por supuesto, lo inesperado de las relaciones que establecen. Pero quizá en ello se agoten las semejanzas. Góngora es hermético y Lugones no lo es... Góngora tiene el sentido del conjunto, su mirada es a un tiempo aglutinante y configuradora. Lugones es un poeta abigarrado, pero no arquitectónico.“

⁴¹Cf. Sefamí, Jacobo. *NEOBARROCOS Y NEOMODERNISTAS EN LA POESÍA LATINOAMERICANA*. UNIVERSITY OF CALIFORNIA, IRVINE, Actas XIII Congreso AIH (Tomo III), s. 423-424

Svojím uhlom pohľadu, ktorý sa pohybuje medzi hrou a intuíciou, sa hlavne priblížil avantgardistom druhého desaťročia nášho storočia. Tak isto koncepciou básne ako výtvoru a nie sentimentálneho prejavu.

Lugonesova túžba po hľadaní nových literárnych foriem a spôsobu, akým degradovať lunu, ktorá je zvyčajným poetickým objektom, ho priviedli k zmene alebo ignorancii tradičných foriem. Začal používať zdanlivo temné a racionálne zvláštne slová, prekvapivé slovesá, miešal rôzne jazykové úrovne, či odborné a hovorové termíny, ktoré sa v textoch menia na signifikantný prvok. To všetko nachádzame neskôr v avantgarde.⁴²

Mohli by sme dokonca povedať, že celá jedna vlna argentínskeho Ultraizmu, poznačená snahou o posmech a demýtizáciu, sa odvíja istým spôsobom od Lugonesa a vrcholí v teóriách Macedonia Fernández.⁴³

Cavallari hovorí vo svojom článku, že aj Borges pripisuje vplyv *Lunaria* na avantgardných básnikov hojnosti metafor, ktorá je charakteristická pre knižku. Nie je to však jediný aspekt, ktorý sa môže považovať za predzvesť lyrických praktík ultraistov.⁴⁴ Kvôli dĺžke práce sa však ďalšími aspektami momentálne zapodievať nebudeme.

Margarita Fernández de Perico zasa hovorí, že „v avantgarde odchýlenie vedie k autonómnym pohybom obrazov a úplnej strate súvislosti, vernosti a presnosti obsahu obrazov s vonkajšou realitou.“⁴⁵ Ako sme spomínali vyššie, podobne to robí vo svojej tvorbe aj Lugones.

Má blízko k postmodernistickým básnikom svojím realizmom, či cynickým skepticizmom a taktiež sú si podobní spôsobom, akým sa vracajú do minulosti, aby prehĺbili pomocou irónie realitu ich vlasti. Pre Lugonesa je výrazná hlavne technika karikatúry a schopnosť zbaviť mýtov posvätné obrazy literárnej doby.⁴⁶

Gioconda Marún zasa tvrdí, že *Lunario sentimental* prináša novú poéziu, ktorá je explóziou života, vyjadruje relativitu vecí, transformuje materiálnu realitu na vnútornú realitu umelca, na život nahliada ako na karneval, ktorý neopovrhuje ani tým škaredým, ani vulgárnym. Z formálneho hľadiska vytvára prvky, ktoré sa začleňujú do avantgardy, medzi inými prozaickosť, témy mesta, každodennosti, či rôzne úrovne reči...

⁴² Cf. Benítez, Jesús. „Introducción“. In Lugones, Leopoldo. *Lunario sentimental*, 1994, s. 72-73

⁴³ Tamtiež, s. 74

⁴⁴ Cf. Cavallari, Hector M. *EL LUNARIO SENTIMENTAL, DE LEOPOLDO LUGONES: PARODIA TEXTUAL Y CONFIGURACION DISCURSIVA*, s. 895

⁴⁵ Perico, Margarita Fernández de. «LUNARIO SENTIMENTAL» Y EL DESPRESTIGIO DE LA LUNA ROMÁNTICA, 1994, s. 560

„En el Vanguardismo la descentración conduce a movimientos autónomos de las imágenes y a la pérdida total de la correspondencia, fidelidad y exactitud del contenido de las imágenes con la realidad exterior.“

⁴⁶ Cf. Perico, Margarita Fernández de. «LUNARIO SENTIMENTAL» Y EL DESPRESTIGIO DE LA LUNA ROMÁNTICA, 1994, s. 561

Napriek tomu sa však Lugones nepovažoval za zakladateľa avantgardy. Prečo je tomu tak? Marún si myslí, že to bude preto, že nepokračoval s touto tendenciou. Nerozvíjal ju. Po absolvovaní druhej cesty do Európy v roku 1913, kultivuje hlavne národnú či nacionalistickú literatúru. Taktiež preto, že nebol pochopený jeho mladšími súčasníkmi.⁴⁷

⁴⁷ Cf. Marún, Gioconda. EINSTEIN Y LOS ORÍGENES DEL EXPRESIONISMO EN LA ARGENTINA: LUNARIO SENTIMENTAL (1909) DE LEOPOLDO LUGONES. FORDHAM UNIVERSITY, Actas XII Congreso AIH (Tomo III), s. 249

9 Irónia, karikatúra, satira

Jednou z hlavných ingrediencií básní v zbierke je samozrejme irónia. Ako autor sám poznamenal v prológu knihy venovanej lúne, jej cieľom je poeticky sa pomstiť za všetko utrpenie v živote. „Ak budeme brať do úvahy karikatúrnosť básní, mohli by sme povedať, že pomsta spočíva v úmyselne zdeformovanom stvárnení, takmer vždy grotesknom, obvyklých ľudských skúseností.“⁴⁸

„Hravý postoj, nezrealizovaná túžba, expresívne užitie prozaickosti, sa môže podpísať za získanie paródie, dosiahnutej hlavne pomocou zhustenej siete nezvyčajných lyricko-reflexných prostriedkov.

Extravagancia, zveličovanie a nezmyselnosť vytvárajú sémantický kruh, v ktorom sa rozvíja satira, esperpentická gestikulácia a groteskná spleť tróпов a figúr, ktoré vytvárajú hustotu interpretácií textu.“⁴⁹

Podľa článku Kaneva sa irónia dá rozdeliť na dva typy. *La ironía habitual, obvyklá irónia*, pozostáva z toho, že povieme opak niečoho, čo si skutočne myslíme alebo povieme serióznym tónom čosi, čo seriózne nemyslíme. Podstata nie je viditeľná, je viditeľný jej opak. Táto irónia sa objavuje napríklad, keď sa stavia do kontrastu subjektívnosť a objektívnosť, tým, že sa pripisuje objektívnosť niečomu subjektívnemu, ale zároveň skutočná objektívnosť ničí objektívnosť zdanlivú, ktorá sa prisudzovala subjektívnosti.

V básňach však prevláda druhý typ, *la ironía conceptual, konceptuálna irónia*, ktorá určuje vzťah autor-chápanie sveta-skutočný svet. Musíme si však uvedomiť, že nie je možné úplne rozdeliť tieto dva typy irónie, pretože sa navzájom doplňujú. Konceptuálna, či pojmová irónia nám predkladá ironicko-skeptický pohľad na skutočný svet, vlastný Lugonesovi a jeho súčasníkom. Nazýva sa takto, pretože v sebe zahrňuje všetko, čo básnik vidí alebo čoho sa dotýka. Je to spôsob, akým vnímať svet, priblížiť sa mu pomocou irónie a poukázať na jeho nedostatky. Táto irónia neznamenaá úplnú negáciu, ale kritický a pesimistický pohľad. Absencia skutočného sveta, môže naznačovať jej prítomnosť. Zmocnenie sa skutočného sveta ironickou

⁴⁸ Cavallari, Hector M. EL LUNARIO SENTIMENTAL, DE LEOPOLDO LUGONES: PARODIA TEXTUAL Y CONFIGURACION DISCURSIVA. Mills College, s. 897

„...teniendo en cuenta el carácter altamente caricaturesco de los poemas, puede arguirse que la <venganza> consiste en una plasmación deliberadamente deformada, casi siempre grotesca, de ciertas experiencias humanas (es decir, sociales) comunes.“

⁴⁹ Cavallari, Hector M. EL LUNARIO SENTIMENTAL, DE LEOPOLDO LUGONES: PARODIA TEXTUAL Y CONFIGURACION DISCURSIVA. Mills College, s. 898

„Actitud lúdica, afán desrealizador y uso expresivo del prosaismo pueden subordinarse funcionalmente a la consecución de aquella parodia, lograda fundamentalmente mediante la construcción de una densa malla de insólitas figuras lirico-discursivas.

La extravagancia, la desmesura y el disparate forman el círculo semántico dentro del cual se desarrolla la satira farsesca, la esperpéntica gesticulación y el entretejimiento grotesco de tropos y figuras que constituyen la densidad significativa del texto...“

literatúrou zbavenou mýtov môže naznačovať taktiež jej prítomnosť. Lugonesova poézia však nesie negáciu, ktorá odráža jeho skeptické chápanie sveta a často prekračuje hranice zvyčajnej irónie. Táto negácia uberá na hodnosti všetkému posvätnému spoločnosti.⁵⁰

Lugonesov ironicko-burleskný postoj však nie je nihilistický. Hoci zosmiešňuje dogmatizované pravdy spoločnosťou daných autoritatívnych zásad, uznáva nadvládu skutočného sveta, čo zachraňuje jeho dielo od toho, aby sa predčasne vyčerpalo a opotrebovalo. Básnik verí v ľudské poznatky a často to aj dáva najavo. Verí tiež v literatúru, ktorú tvorí lepšie ako iní. Jeho pohľad na svet ho privádza k tomu, že zanietene kritizuje dobu, v ktorej žije a aspekty okolitej reality. Na druhej strane, návrat do minulosti môže znamenať obnovenie istých hodnôt. Realita, ktorú si ironicky osvojuje odhaľuje v Lugonesovi vysoký estetizmus, čo je jednou z hlavných charakteristík modernizmu.

Lugones neprekračuje hranicu, za ktorou je deštrukcia a zapieranie umenia. Ukazuje svoju nadradenosť čo sa týka reality a tradičných umeleckých foriem, ale nepopiera existenciu umenia a hmatateľnej reality. Lugones ničí, ale zároveň buduje. Z tejto dialektickej hry medzi subjektívnosťou a objektívnosťou, medzi znakom a označeným, sa rodí jeho ironicko-burleskný postoj.⁵¹

Pomocou irónie Lugones zachováva istú estetickú vzdialenosť od literárnej tvorby, súdobých a minulých škôl, štrukturálnych prvkov diela, či voči symbolom, mýtom a legendám. Bol obvinený z neprirodzenosti a vyumelkovanosti v jeho tvorení. Jedným z možných vysvetlení je, že ironický postoj, kritika, či už burleskná alebo satirická, zaťahujú do jeho tvorby viditeľnú estetickú vzdialenosť a okrem toho irónia, satira či karikatúra sú dôkazom jeho mechanizmu, ktorý limituje spontánnosť. Neustále zmeny foriem, jazykov, štýlov a žánrov v diele vytvárajú intelektuálny vzťah s čitateľom na úkor vášnivého čítania. Čitateľ je nútený dešifrovať správu alebo jej absenciu, nasledovať krkolomnú, spleť cestu, ktorá je často iba načrtnutá.⁵²

⁵⁰ Cf. Kanev, Venko. Ironía y lenguaje en «Lunario sentimental» de Leopoldo Lugones, 1997, s. 31

⁵¹ Cf. Kanev, Venko. Ironía y lenguaje en «Lunario sentimental» de Leopoldo Lugones, 1997, s. 32

⁵² Cf. Kanev, Venko. Ironía y lenguaje en «Lunario sentimental» de Leopoldo Lugones, 1997, s. 33

10 Rozbory vybraných básni

Básne, ktorými sa budeme zaoberať patria do štvrtého bloku knihy *Lunario sentimental*, ktorý nesie názov *Lunas*, čiže *Luny* a patria medzi nich nasledovné: *Un trozo de selenología* (Kúsok selenológie), *El taller de la luna* (Ateliér luny), *Claro de luna* (Jas luny), *Luna marina* (Morská luna), *El sol de media noche* (Polnočné slnko), *Luna maligna* (Zlomysel'ná luna), *Luna ciudadana* (Mestská luna), *Luna bohemia* (Bohémska luna), *Luna campestre* (Dedinská luna), *Luna crepuscular* (Súmraková luna), *Luna de las tristezas* (Luna zármutkov), *Luna de los amores* (Luna lások), *A la luna de verano* (Letnej lune), *La muerte de la luna* (Smrť luny). Do štvrtého bloku patrí aj záverečný prozaický text s názvom *La novia imposible* (Nemožná priateľka). Keďže básní je pomerne veľa, vybrali sme si iba určité časti konkrétnych básni.

10.1 Un trozo de selenología (Kúsok selenológie)

Prvá báseň, ktorou sa budeme zaoberať, je zároveň aj prvou básňou zo štvrtého bloku. Už samotný názov nám ukazuje Lugonesovu záľubu v používaní odborných termínov, keďže pravdepodobne bežný smrteľník netuší, čo to selenológia vôbec je. Podľa astronomického slovníka je „selenológia odvetvie astronómie, ktoré študuje kompozíciu a evolúciu Mesiaca ako nebeského telesa a tiež štruktúr, ktoré formujú jeho povrch.“⁵³

Prvé tri odseky básne vyzerajú nasledovne:

„Ante mi ventana, clara como un remanso
De firmamento, la luna repleta,
Se puso con gorda majestad de ganso
A tiro de escopeta.
No tenía rifle,
Ni nada que fuera más o menos propio
Para la caza; pero un mercachifle
Habíame vendido un telescopio.
Bella ocasión, sin duda alguna,
Para hacer un blanco en la luna.

Pred mojím oknom, jasná ako zátočina
Z nebeskej klenby, ho luna zaplnila,
S tučnou majestátnosťou husi sa postavila
Na dostrel pušky.
Nemal som pušku,
Ani nič čo by bolo viac menej vhodné
Na lov; ale jeden obchodníček
Mi predal teleskop.
Pekná príležitosť na to, bezpochyby,
Urobiť si z luny terč.

-«Preciso es que me equipe

„Je dôležité, aby som sa vybavil

⁵³ [online]. [cit. 2017-04-25]. Dostupné z: <http://www.astromia.com/glosario/selenologia.htm>

„La selenología es una rama de la astronomía y consiste en el estudio de la composición y evolución de la Luna como cuerpo celeste y de las estructuras que forman su superficie.“

Bien», murmuré al sacar el chisme
mostrenco;
Y requiriendo como un concejal flamenco,
Dispúseme, un tanto ebrio de fantasía,
El gorro, la bata, las chinelas de tripe;
A gozar con secreto alborozo
Aquel bello trozo
De selenología.

Vi un suelo de tiza,
En el cual recostábanse con lúgubre
trasunto,
Tristes sobras de hortaliza
A las doce en punto.
Pero era
Imposible calcular la hora.
La vida resulta desconcertadora
De esta manera.⁵⁴

Dobre“, zašepkal som zatiaľ čo som
vyt'ahoval ten blbý krám;
A vyžadujúc ako drzý úradník,
Chystal som sa, trochu opitý fantáziou,
Čiapku, plášť a plyšové papuče;
Užiť si so skrytou radosťou
Ten pekný kúsok
Selenológie.

Videl som kriedovú zem,
Na ktorej ležali s ponurým
vyobrazením,
Smutné tiene zeleniny
presne o dvanástej.
Ale bolo
Nemožné vypočítať hodinu
Život sa javí poprehadzovaný
Týmto spôsobom.

Ako si môžeme všimnúť, báseň je plná vtipných prirovnaní. Už len samotný fakt, že básnik pohľad na Mesiac prirovnáva k lovu husi, je dôkazom jasnej irónie. Spomína to aj Cavallari, keď vo svojom článku píše:

„...luna sa objavuje ako objekt lovu; dosahuje sa to v texte pomocou asociácie hviezdy a vtáka. Ale výsmech sa tu realizuje ešte v skrytejšom uhle pohľadu, pomocou mechanizmu, ktorý sa môže označovať za kulteranský. Jednou z klasických figúr luny je tá, ktorá symbolizuje personifikáciu Diany, božskej lovkyně; luna je zosmiešnená procesom inverzie: ...hviezda sa javí ako lovkyně, ktorá je lovená.“⁵⁵

⁵⁴ Lugones, Leopoldo. *Lunario sentimental*, 1994, s. 203

⁵⁵ Cavallari, Hector M. *EL LUNARIO SENTIMENTAL, DE LEOPOLDO LUGONES: PARODIA TEXTUAL Y CONFIGURACION DISCURSIVA*. Mills College, s. 904
„...la luna aparece como objeto de caza; ello se naturaliza en el texto mediante la asociación del astro a un ave.

Pero la burla se realiza aquí en un plano más oculto, mediante un dispositivo que puede calificarse de culterano. Una de las figuras clásicas de la luna, en efecto, es la que emblematiza la prosopopeya de Diana, la divina cazadora; la luna queda ridiculizada, entonces, por un proceso de inversión: ...el astro aparece como cazadora cazada.“

Taktiež to, že sa náš lovec, chce na lov patrične prichystať správnu výbavou, no pritom si obuje plyšové papuče, je ďalším komickým prvkom.

V tomto úryvku si taktiež môžeme všimnúť, že autor používa adjektíva ako „lúgubre“, čiže ponurý, čo sa bude často v týchto básňach opakovať.

Ďalším ironickým prvkom je, keď o tri strofy ďalej prirovnáva nížinu k alkoholu:

„Después vino una horizontal región,	Potom prišla horizontálna oblasť,
Dónde no había más elevación,	Kde nebolo inej vyvýšeniny,
Que sobre un suave arenal,	Ako tej nad jemným pieskom,
Un inmenso anciano de cristal,	Kde sa týčil ohromný stavec z krištáľu,
Como esos frascos de licor que son	Ako tie fľaštičky likéru, či už
Un Garibaldi o un Napoleón	Garibaldi alebo Napoleón
Y aquel tenía por corazón	A ten mal na srdci
Un poco de arena glacial. “ ⁵⁶	Trošku ľadového piesku.

Okrem názvu, sa neskôr aj v samotnej básni objavujú ďalšie odborné termíny ako: nitro (nitrato potásico=dusičnan draselný), arsénico (arzén), neurastenia (nervová slabosť), či výrazy z taliančiny ako: modales de prima donna (spôsoby primadony).

Posledný odstavec z básne nám ukazuje okrem istej romantickosti aj rôzne pohľady na realitu, či dokonca podobnosť s expresionizmom:

„Mas, a pesar de tan grata fortuna,	Napriek príjemnému šťastiu,
Cierta inquietud me tenía en jaque,	Ma istý nepokoj držal v šachu,
Por haber visto en el almanaque	Keďže som videl v almanachu
Que, precisamente, esa noche no había	Že presne tejto noci, nebol
luna.	mesiac.
Hasta que tú me diste la certeza	Až pokiaľ si mi dala istotu
Ante nuestro lavabo cojo y viejo,	Pred našim starým a chabým zrkadlom,
De que la luna era aquel pobre espejo	Že luna bolo to úbohé zrkadlo
Convertido en astro por tu belleza. “ ⁵⁷	Premenené na hviezdu tvojou krásou.

⁵⁶ Lugones, Leopoldo. *Lunario sentimental*, 1994, s. 204

⁵⁷ Tamtiež, s. 206

Bližšie sa tým zapodieva Marún vo svojom článku, keď hovorí, že:

„v texte sa objavuje skreslená a zlomená realita: básnik popisuje povrch luny, ktorý vidí cez okno, pohľad, ku ktorému sa pripája ďalší výjav- jeho milá v kúpeľni- avšak ona nie je vo vani, to len luna je odrazom jej krásy. Čoskoro si básnik uvedomí, že podľa kalendára je dnes nov, čiže Mesiac nie je možné vidieť. Nakoniec to, čo vidí, je luna v zrkadle premenená na hviezdu.“⁵⁸

Kanev sa vo svojom článku zasa vyjadruje k tomu, že Lugones používa odborné slová vo svojej tvorbe, termíny z fyziky, chémie či heraldiky, preto, aby tým dosiahol iróniu. Vytváraním metafor zároveň vzniká aj štylistická nezhoda, vzhľadom na prevládajúcu rôznorodosť, čiže na poetický jazyk.⁵⁹

10.2 El taller de la luna (Ateliér luny)

Druhá báseň, ktorú si ukážeme je súčasne aj druhou básňou celku. Vyskytujú sa v nej zaujímavé prvky, napríklad sa často spomínajú materiály, z akých sú postavené sochy či rôzne architektonické termíny, ktoré sa miešajú s termínmi poetickými. Poukazuje na to aj Kanev vo svojom článku, keď hovorí: „Začlenenie špecifického jazyka do jazyka poetického má v niektorých prípadoch na svedomí čisté odhodlanie či odvaha autora. Takto sa to deje napríklad v básni *El taller de la luna*, kde sa sochársky a architektonický jazyk začleňuje do literárneho jazyka pomocou adjektív.“⁶⁰

Vidíme to napríklad v druhej a tretej strofe básne:

„Con vertical exacta,	S presnou kolmicou,
El álamo esbelto	Štíhly topoľ
Parece el pilar resuelto	Sa zdá byť rezolútnym pilierom
De su basílica abstracta.	Jeho abstraktnej baziliky.

⁵⁸ Marún, Gioconda. *EINSTEIN Y LOS ORÍGENES DEL EXPRESIONISMO EN LA ARGENTINA: LUNARIO SENTIMENTAL (1909) DE LEOPOLDO LUGONES*, s. 248

„La realidad aparece dislocada y fracturada en planos convergentes: el poeta describe la superficie de la luna que ve a través de la ventana, visión a la que se le superpone otra –su amada en el baño- pero ella no está en la bañera sino que la luna es reflejo de su belleza. De pronto recuerda que según el calendario ese día no hay luna, finalmente lo que ve es la luna del espejo convertido en astro.“

⁵⁹ Cf. Kanev, Venko. *Ironía y lenguaje en «Lunario sentimental» de Leopoldo Lugones*, s. 34

⁶⁰ Kanev, Venko. *Ironía y lenguaje en «Lunario sentimental» de Leopoldo Lugones*, s. 35

„La incorporación de un lenguaje específico al poético se debe a veces casi exclusivamente a la determinación. Así sucede en «El taller en la luna» donde el lenguaje escultórico y arquitectónico se integra al literario por medio de los adjetivos“

Y los abedules
En columnata musicalmente acorde,
Estremecen su vértigo al borde
De inefables abismos azules.

A brezy
V stíporadí muzikálne zladenom,
Spôsobujú závrat na pokraji
Nesmiernych modrých priepastí.

Las masas de luz blanca
Van transformándose con arte futuro,
Mezcladas a la sombre que se estanca
En los follajes como un fluido obscuro.
Y es tenebroso pórfido la barranca,
Y cantera de mármol cualquier muro. ⁶¹

Hmoty bieleho svetla
Sa transformujú s umením budúcnosti,
Zamiešané do tieňa, ktorý sa zadržuje
V listoch ako temná tekutina.
A roklina je tmavá ako porfýr,
A ako mramorový lom je každá stena.

Aj ďalej sa v básni vyskytujú výrazy podobného charakteru ako napríklad alabastro (alabaster), estatua (socha), či piedra (kameň).

V básni samozrejme nechýba ani irónia. Príkladom nám môže byť časť štrnástej strofy básne:

„Pero ya menos vívida,
Y mientras el melódico viento se pone
ronco,
La luna alarga con histeria lívida
El espectro de sombra cada tronco. ⁶²

Už je menej imponujúca,
A zatiaľ čo melodický vietor začína
chrápať,
Luna predlžuje s modravou hystériou
Spektrum tieňa každého kmeňa.

Taktiež sa irónia vyskytuje o čosi skôr, v dvanástej strofe, keď básnik prirovnáva lunu k žene:

„Mas, la luna poetisa,
Que a la sublimidad del cénit sube,
Ha salido ya de su nube
Como una doncella de su camisa.
Su desnudez divulga
La hermosura secreta
Que escocía vilmente alguna pulga; ⁶³

Avšak, luna poetka,
Ktorá sublimuje do zenitu,
Už vyšla spoza mraku
Ako dievčina zo svojej košele.
Jej nahota prezradzuje
Skrytú nádheru
Ktorú ničomne štípala blecha;

⁶¹ Lugones, Leopoldo. *Lunario sentimental*, 1994, s. 207

⁶² Tamtiež, s. 211

⁶³ Tamtiež, s. 210

Cavallari spomína, že prelomením poetickej emotívnosti v tejto ukážke sa dosahuje výsmechu luno. Vyniká strohý pád dosiahnutý pomocou ostrej zmeny tónu, ktorý prichádza so slovom *camisa* (košeľa). Tým, že sa rýmuje so slovom *poetisa* (poetka), zvyrazňuje spomínaný tónový pád a nastoľuje otvorenú disonanciu s predchádzajúcim lyrickým štvorverším.⁶⁴

Cavallari sa taktiež zmieňuje o možnej kritike či zosmiešnení samotného modernizmu, ktorú podľa neho Lugones predkladá v týchto veršoch:

„Pues hay un vate fortuito	Náhodný básnik
Cuyo estro se aduna	Spája svoj umelecký zápal
A la obra que la luna	S dielom, ktoré luna
Teje como una araña en el infinito.	Spriada v nekonečne ako pavúk.

Su magnífico silencio,	Jeho ohromné ticho,
Se llena de Virgilio y de Terencio;	Sa plní Vergíliom a Terenciom;
Y su cráneo, negro de hastío,	A jeho lebka, plná odporu,
Derrocha una poesía rara,	Srší zvláštnou poéziou,
Como un cubo sombrío	Ako pochmúrne vedro,
Que se invierte en agua clara. “ ⁶⁵	Ktoré sa vlieva do čistej vody.

„Su nocturna cantinela	Jeho nočná obohraná pesnička
Tiene un leve agraz de mofa,	Má jemnú horkosť výsmechu,
Que desbarata el canon de la escuela	Ktorý ničí kánon školy
Y no logra cabal ninguna estrofa. “ ⁶⁶	A nepodarí sa mu solídna žiadna strofa.

„Ak by sme týmto predpokladali nepriame odkazovanie na Lugonesovu zbierku básní, mohli by sme chápať, že paródia tej *zvláštnej poézie*- pravdepodobne odkaz na vyumelkovanú lahôdku Modernizmu- sa môže čítať ako inverzia, ako *výsmech* (určite nie *jemný*), ktorý odhaľuje (ako *v čistej vode*) násilnosť voči *kánonu školy*.“⁶⁷

⁶⁴ Cf. Cavallari, Hector M. EL LUNARIO SENTIMENTAL, DE LEOPOLDO LUGONES: PARODIA TEXTUAL Y CONFIGURACION DISCURSIVA. Mills College, s. 903

⁶⁵ Lugones, Leopoldo. Lunario sentimental, 1994, s. 209

⁶⁶ Tamtiež, s. 210

⁶⁷ Cavallari, Hector M. EL LUNARIO SENTIMENTAL, DE LEOPOLDO LUGONES: PARODIA TEXTUAL Y CONFIGURACION DISCURSIVA. Mills College, s. 901

„Si suponemos aquí una referencia indirecta al propio poemario lugoniano, estaremos en posición de entender que la parodia de tal «poesía rara» -alusión probable a la exquisitez rebuscada del Modernismo- puede leerse

Podobného názoru je aj Marún, keď hovorí, že Lugones tvorí zvláštnu poéziu, ktorou ničí kánon školy, čiže Modernizmu.⁶⁸

V básni sa okrem iného spomína aj cesta smrti: „Que aquello es el viaje de la muerte“⁶⁹, alebo sa opakovane vyskytujú adjektíva či podstatné mená temného charakteru ako: lúgubre (ponurý), tenebroso (temný), tiniebla (tma, temno).

Zároveň sa objavuje aj prvok z mytológie: fauno (faun). Týmto sa nám len potvrdzuje obrovský Lugonesov záber a to, že oplýval poznatkami z rôznych sektorov.

10.3 Luna ciudadana (Mestská luna)

Nasledujúca báseň nám rozpráva príbeh medzi dvoma mladými ľuďmi, mužom, ktorý je nazývaný *Fulano* (pán, ktosi) a peknou dievčinou. Príbeh sa samozrejme odohráva, ako to už z názvu vyplýva, v mestskom prostredí. Mladík si všimne dievča počas cesty električkou, no skôr ako ju stihne osloviť, či podniknúť nejaký krok, dievča vystúpi na zastávke. Mladík si vyčíta ešte hodiny po ich stretnutí, že nenabral odvahu a že prepásol svoju príležitosť.

Je zaujímavé, že luna v tejto básni nehrá hlavnú rolu. Spomína sa v podstate iba v závere básne, ktorý znie nasledovne:

„El pobre Fulano,	Úbohému mladíkovi,
Vuelve a evocar, vagamente poeta,	Sa znova vybaví, nejasne ako básnikovi,
La suave silueta	Jemná silueta
De la muchacha del tranvía suburbano.	Dievčiny z podzemnej električky.
Dulce academia de luna,	Sladká akadémia luny,
De luna espolvoreada	Luny posypanej
Al pastel, en una	Na koláči, ako
Ceniza verde, entre verde y dorada.	Zelený popol, medzi zeleným a zlatým.

como inversión, como <<mofo>> (por cierto, no <leve>>) que revela (como en un <<agua clara>>) la violencia al <canon de la escuela>>.“

⁶⁸ Cf. Marún, Gioconda. EINSTEIN Y LOS ORÍGENES DEL EXPRESIONISMO EN LA ARGENTINA: LUNARIO SENTIMENTAL (1909) DE LEOPOLDO LUGONES, s. 246

⁶⁹ Lugones, Leopoldo. Lunario sentimental, 1994, s. 211

¡Verdaderamente hay encuentros sin fortuna!⁷⁰

Naozaj existujú nešťastné stretnutia!

Cavallari taktiež konštatuje, že táto krátka mestská dráma má črty, ktoré stelesňujú túžbu po paródii, či isté zaniehanie, odvážnu hru a prozaický prejav zbierky, pridaním niekedy dost' esperpentickej karikatúry postavám, mešťanom, nevynímajúc stredné či nižšie vrstvy.⁷¹ Môžeme si uviesť ako príklad nasledujúci úryvok:

„La linda criatura,
Descubrió con casta indiferencia,
Para dar su saltito más segura,
Una pierna de infantil largura
Que puso su juventud en evidencia
Y su cuello grácil,
Y su minucioso paso de doncella,
Bien dicen que no es aquella
Una chica fácil.⁷²

To pekné stvorenie,
Odhalilo s vrodenu ľahostajnosťou,
Aby vyskočila s istotou,
Jednu detskú nôžku
Ktorá bola dôkazom jej mladosti
A jej štíhly krk,
A jej drobný krok dámy,
Ukazujú, že toto nie je
Ľahké dievča.

Alebo aj scénu v kaviarni, kde mládenec uvažuje o dievčine:

„El café le pone las ideas de luto;
Y lo molesta con absurda inquina,
Cierta aire sardónico en el mozo enjuto
Que aguarda su propina.⁷³

Kaviareň mu spôsobuje smutné myšlienky;
A obťažuje ho s absurdnou nevraživosťou,
Istá nadutosť chudého čašníka
Ktorý zvierá jeho prepitné.

V básni sa vyskytuje plno mestských výrazov čo dodáva autentickosť a reálnosť básni ako: tranvía (električka), comarca (kraj), vehículo (dopravný prostriedok), barrio (sídliisko), clase media (stredná trieda), café (káva, kaviareň), propina (prepitné), calle (ulica).

⁷⁰ Tamtiež, s. 227-228

⁷¹ Cf. Cavallari, Hector M. EL LUNARIO SENTIMENTAL, DE LEOPOLDO LUGONES: PARODIA TEXTUAL Y CONFIGURACION DISCURSIVA. Mills College, s. 905

⁷² Lugones, Leopoldo. Lunario sentimental, 1994, s. 226

⁷³ Tamtiež, s. 227

Marún sa zamýšľa, že obdobie modernizmu sa kryštalizuje v opise mesta a jeho obyvateľov, ktorí sú témou expresionistického umenia, pre ktoré už ulica nepredstavuje nejasnosť impresionistov, ale je to naopak výbuchom svetiel, billboardov, áut...⁷⁴

Lugones do veršu šikovne zakomponuje znova výraz z taliančiny, *la donna é mobile* (žena sa mení), ktorý sa mu hodí do deja no zároveň predstavuje slová z opernej árie Rigoletto. V texte sa vyskytuje zrejme aj Lugonesov neologizmus *clarovidencia*, keďže by sme toto slovíčko v slovníku nenašli. Maximálne jemu podobné a to *clarividencia*, čiže prezieravosť.

10.4 Claro de luna (Jas luny)

Aj v nasledujúcej básni objavujeme prvok irónie:

„Entre taciturnos sauces,	Medzi mlčanlivými vrbami,
Donde la esclusa	Kde plavebná komora
Abre sus líquidas fauces	Otvára svoju tekutú papuľu
A la onda musical y confusa,	A hudobná mätúca vlna
Concertando un eclógico programa	Ladí dedinský program
De soledad y bosque pintoresco,	Samoty a malebného lesa,
Gozamos el sencillo fresco	Užívame si prostú čerstvosť
De una noche en pijama. “ ⁷⁵	Noci v pyžame.

Lugones tu spája dve rozdielne textuálne roviny, aby dosiahol vzájomného odmietnutia, čím vzniká parodická karikatúra.⁷⁶

Okrem iného sa v tejto básni spomína aj *Asia* (Ázia), čiže užitie exotickkej krajiny, čo bolo, ako sme si na začiatku práce spomínali, pre modernistov veľmi typické.

Tiež tu použije výraz *argentino engarce* (argentínske spojenie), čím, ako môžeme predpokladať, poukazuje na svoj nacionalizmus.

⁷⁴ Cf. Marún, Gioconda. EINSTEIN Y LOS ORÍGENES DEL EXPRESIONISMO EN LA ARGENTINA: LUNARIO SENTIMENTAL (1909) DE LEOPOLDO LUGONES, s.247

⁷⁵ Lugones, Leopoldo. Lunario sentimental, 1994, s. 213-214

⁷⁶ Cf. Cavallari, Hector M. EL LUNARIO SENTIMENTAL, DE LEOPOLDO LUGONES: PARODIA TEXTUAL Y CONFIGURACION DISCURSIVA. Mills College, s. 903

Objavujú sa tu znova adjektíva ako *lúgubre* (ponurý, pochmúrny)či *oscuro* (zrejme neologizmus od *oscuro*, tmavý), čím sa dotvára temná atmosféra.

Jedným z ďalších hlavných symbolov, ktorý môžeme v básni nájsť je pojem *luz* (svetlo).

Vyskytuje sa vo viacerých básňach tejto zbierky. Napríklad:

„Vertiendo como un narcótico alivio,	Vylievajúc sa s narkotickou úľavou,
Con la extática infinitud de su estela,	S nekonečnosťou čiary na oblohe,
Poco a poco se congela	Sa postupne ochladzuje
Su luz en un nácar tibio. ⁷⁷	Jej svetlo na príjemnú perleť.

To, že sa vyskytuje v zbierke skôr nedostatok svetla, či jeho neprítomnosť rozhodne nie je náhodné. Perico vo svojom článku k tejto tematike píše nasledovné:

„V poetickom svete *Lunaria sentimental* sa bytosti objavujú osvetlené slabým, nejasným svetlom, krajiny sú v tiene, šere, udalosti sa odohrávajú pod mesačným svetlom. Vnútorne prostredie tiež zvykne byť v polotieni a zvuky prichádzajú z diaľky.

Je to charakteristika, ktorú zdieľa so spisovateľom menom José Asunción Silva. Jeho poetický svet sa tiež definuje ľahkosťou, s akou prichádzajú vnemy, dojmy. Dielo Lugonesa sa však od Silvy líši rýchlosťou a živosťou. Bledosť mesačného svetla nerobí objekty nereálnymi; naopak, ukazuje sa krutý a ironický realizmus. Deformácia nastáva pomocou karikatúry.

Týmto spôsobom nás mesačná jasnosť oddeľuje od romantickej búrlivosti; len čo nás omami snami, predstavami, hneď nás z nich aj zobudí. Pre Lugonesa sú krása a poézia prítomné v skutočnom svete; básnik je sotva iba ich interpret. Luna predstavuje túto poetickú realitu, nie vždy viditeľnú človekom. Keď sa vzdiali, všetko ostane v temnote.“⁷⁸

⁷⁷ Lugones, Leopoldo. *Lunario sentimental*, 1994, s. 214

⁷⁸ Perico, Margarita Fernández de. « LUNARIO SENTIMENTAL »Y EL DESPRESTIGIO DE LA LUNA ROMÁNTICA, 1994, s 561

„ En el mundo poético de *Lunario Sentimental* los seres aparecen iluminados por una luz vaga, imprecisa, los paisajes son sombreados, penumbrosos, los hechos ocurren en el crepúsculo o bajo la luz lunar. Los ambientes interiores también suelen estar en penumbra y los sonidos parecen llegar de lejos. Es una característica que comparte con la poesía de José Asunción Silva, donde el mundo poético se define por la levedad de las sensaciones, pero a diferencia de la poesía Silvana, la obra de Lugones se distingue por la rapidez, vivacidad. La palidez de la luz lunar no desrealiza los objetos; por el contrario hay una manifiesta voluntad de realismo cruel e irónico. La deformación se da a través de la caricatura. De esta manera la claridad lunar nos aparta de toda efusión romántica; una vez de producir el ensueño nos despierta de él. Para Lugones la belleza y la poesía están presentes en el mundo real; el poeta es apenas un intérprete. La luna representa esa realidad poética no siempre visible al ser humano, cuando ella se retira todo queda sumido en la osuridad.“

10.5 Luna marina (Morská luna)

More, či voda vo všeobecnosti je ďalším z obľúbených prvkov, ktorí využívajú umelci vo svojej tvorbe. Je zrejme nevyčerpatelným prameňom, ktorým sa básnici napájajú. Lugones tu rozvíja dosť pochmúrne slovné spojenia, ako: *amarga ola* (trpká vlna), *soledad demasiado larga* (príliš dlhá samota), *pena obscura* (temný žiaľ), existencia maligna (zhubná existencia)...

Typické sú opisy plné morských tém, ako napríklad v tejto strofe:

„En tanto, sobre el espectral velamen,	A v tom, nad spektrálnou plachetnicou,
Una brisa de naufragio,	Závan stroskotania,
Pasa imponiéndole repentino vejamen	Mu spôsobuje opakované týranie
Con silbos de vagancia y de presagio.	S lenivým hvízdáním predzvesti.
Mas el navío, aunque asaz tétrico,	Ale loď, aj keď dosť pochmúrna,
Todavía tranquilo boga,	Sa ešte stále pokojne plaví,
Y el oleaje continúa simétrico	A vlnobitie pravidelne pokračuje
Cual un tejado que la vislumbre	Ktoré strecha, ktorá ho rozoznáva, pokrýva
azoga ⁷⁹	ortuťou.

Okrem tejto morskej terminológie však v básni nachádzame samozrejme aj odkazovanie na lunu, respektíve na smrť luny: *y llena todo el ámbito la blanca muerte de la luna* (a celé ovzdušie zaplní biela smrť luny).

Kanev vo svojom článku spomína, že *jazyk mora*, ktorý je často prinášajú literárnou tradíciou do poetického okruhu, nepotrebuje oplývať hustotou adjektív, hoci sa ich tu samozrejme vyskytuje dosť a ešte sú aj doplnené prirovnaniami. Téma mora v básni *Luna marina* vymedzuje lexikálne územie príhodne zafarbené modernizmom.⁸⁰

10.6 La muerte de la luna (Smrť luny)

Poslednou básňou celku a zároveň poslednou básňou, ktorú si takto samostatne bližšie rozoberieme je práve *Smrť luny*. Básnik ju príhodne umiestnil na záver a mohli by sme povedať, že je to jedna z najromantickejších básní celku, práve pre jej posledné verše.

⁷⁹ Lugones, Leopoldo. *Lunario sentimental*, 1994, s. 216

⁸⁰ Cf. Kanev, Venko. *Ironía y lenguaje en «Lunario sentimental» de Leopoldo Lugones*. Université de Paris III, *Anales de Literatura Hispanoamericana*, mita. 26 1. Servicio de Publicaciones, UCM. Madrid, 1997, s. 36

„El frescor nocturno
Triunfa de tu amoroso empeño,
Y domina tu frente con peso taciturno
El negro racimo del sueño.
En el fugaz desvarío
Con que te embargan sonadas visiones,
Vacilan las constelaciones;
Y en tu sueño formado de aroma y de
estío,
Flota un antiguo cansancio
De Bizancio...

Languideciendo en la íntima baranda,
Sin ilusión alguna
Contestas a mi trémula
demanda.
Al mismo tiempo que la luna,
Una gran perla se apaga en tu meñique;
Disipa la brisa retardados sonrojos;
Y el cielo como una barca que se va
a pique,
Definitivamente naufraga en tus ojos. ^{“81}

Nočná sviežosť
Vít'azí nad tvojou milostnou túžbou,
A tvojmu čelu dominuje s mlčaním
Čierny trs sna.
V prchavej hlúposti
S akou t'a ochromili vysnívané predstavy,
Sa potácajú súhvezdia;
A v tvojom sne vytvorenom z arómy a
leta,
Sa vznáša starodávna únava
Byzancie...

Skonávajúc na úzkom zábradlí,
Bez nejakej ilúzie
Odpovedáš na moju chvejúcu sa
požiadavku.
Zatiaľ čo luna,
Tá veľká perla zhasína na tvojom malíčku;
Vánok rozháňa omeškané začervenanie;
A nebo ako loď, ktorá sa chystá na
odraz,
Definitívne stroskotá v твоjich očiach.

Smrť luny teda nastane tým, že sa zmení na perlu, ktorú má na malíčku jeho milovaná.

Marún tu dokonca poznamenáva aj Lugonesovu pomstu:

„Lugones sa pomstí lune, ako to oznamuje vo svojom prólogu, nie iba tým, že zničí mýtické vnímanie luny spôsobom, akým ju spopularizuje, urobí niečím bežným a prinúti ju kotúľať sa medzi zmätenými perifériami, ale aj preto, že básnik vyjadrí svoj individuálny život a tým zničí tradičné formy mesiaca a mesiac preto zomiera.“⁸²

⁸¹ Lugones, Leopoldo. *Lunario sentimental*, 1994, s. 249

⁸² Marún, Gioconda. *EINSTEIN Y LOS ORÍGENES DEL EXPRESIONISMO EN LA ARGENTINA: LUNARIO SENTIMENTAL (1909) DE LEOPOLDO LUGONES*, s.249
„Lugones se venga de la

luna, como lo anuncia en su Prólogo, no sólo porque destruye el sentido mítico de la luna al vulgarizarla y hacerla rodar entre las frituras de confusos arrabales, sino porque el poeta al expresar su vida individual derriba las formas tradicionales de la luna y la luna muerta.“

Básnik tu okrem iného spomína zasa spojenia, ktoré evokujú pochmúrnosť, či temnosť ako lúgubre corsario (ponurý korzár), lúgubre alarde (ponuré defilé), tinieblas (tma, temno), lúgubre abandono (ponuré opustenie)...až by sa mohlo zdať, že sa to v tejto básni vyskytuje nahromadené, ako keby sa nahromadil a stupňoval aj básnikov zármutok, či pomsta...

V básni sa vyskytujú aj výrazy čo majú znova dočinenia s vodou, či morom ako mar argentina (argentínske more- zároveň aj spomínanie vlasti autora), agua marina (morská voda), ola (vlna) alebo sa spomínajú vzácne kovy či drahokamy ako perla, plata (striebro).

10.7 Luna maligna (Zlomyseľná luna) a Luna de los amores (Luna lások)

Na záver sme si nechali tieto dve básne, ktoré sme sa rozhodli spojiť pod jednou podkapitolou, pretože si v nich iba stručne ukážeme iné prvky, ktoré zatiaľ spomínané neboli.

Luna maligna je špecifická v prvom rade tým, že je z celku najkratšia- má iba štyri strofy, z toho dve štvorveršia a dve trojveršia. Lugones sa v nej prihovára básnikom a dokonca sa tu objavuje Shakespeareov prvok, keď spomína slávnu vetu z hry Rómeo a Júlia:

„El dulce Shakespeare canta	Sladký Shakespeare spieva
Su distinción de infanta;	O vznešenosti dievčaťa;
Mas, cuando su alma aduna	Keď sa jeho duša spojí
Con Julieta infelice,	S nešťastnou Júliou,
<i>Swear not by the moon</i> , dice:	<i>Swear not by the moon</i> , hovorí:
«No juréis por la luna»... ⁸³	„Neprisahajte na lunu“...

⁸³ Lugones, Leopoldo. *Lunario sentimental*, 1994, s. 223

V básni *Luna de los amores* sa objavuje symbol *ticha*, ktorý je, ako píše Janice Sanders Moreno, Lugonesovým osobným symbolom, podobne ako bola Daríovým symbolom *princezná*.⁸⁴ Môžeme si to všimnúť v nasledujúcich veršoch:

„En lento brillo el péndulo, como una larga
fusa,
Anota el silencio con tiempos
inmemoriales.“⁸⁵

V miernom lesku kyvadlo, dlhé ako
dvaatridsatínová nota,
Zaznamenáva ticho
pradávných čias.

Okrem tejto ukážky sa taktiež v básni vyskytujú spojenia ako *grato silencio de amistad* (milé priateľské ticho) či *piano mudo* (nemý klavír).

Pre Lugonesa má ticho naozaj veľký význam, a to pozitívny. Pripisuje mu čistotu, jasnosť, belosť, preto ho aj často spája s nebeskými objektmi, či lunou. Podľa neho si totiž v tichu človek uvedomí seba samého aj veci, ktoré vidíme zrazu jasne, či zreteľne. Ako ďalej Moreno spomína, aj láska, ktorú najviac Lugones vychvaľuje, je tá, ktorá existuje v tichu. Je to podľa neho tá najhlbšia a najodvážnejšia láska.

Zaujímavým faktom je, že aj samotná smrť môže byť v jeho poňatí súčasťou ticha, ale iba ak je submisívna či dobrovoľná, a v Lugonesovom ponímaní teda odvážna. Lugones v hĺbke duše veril na dobrovoľnú, tichú smrť.⁸⁶ To nám možno aspoň sčasti zodpovie otázku, prečo svoj život tento človek ukončil samovraždou.

⁸⁴ Cf. Moreno, Janice Sanders. Silence in the Poetry of Leopoldo Lugones. *Hispania*, Vol. 46, No. 4 (Dec., 1963), University of Missouri, s. 761

⁸⁵ Lugones, Leopoldo. *Lunario sentimental*, 1994, s. 242

⁸⁶ Cf. Moreno, Janice Sanders. Silence in the Poetry of Leopoldo Lugones, 1963, s. 760-763

11 Záver

Ako bolo spomenuté v abstrakte, táto práca by sa dala rozdeliť na dve časti. Prvou z nich bolo teoretické rozobratie Lugonesovej poetickej zbierky *Lunario sentimental*. Zistili sme, že oporným bodom zbierky, ktorá je rozdelená na 5 kapitol, je luna, na ktorú autor nahliada sarkasticky, no okrem toho sa tam nachádza aj tematika mestského prostredia, každodennosti a samozrejme jeho inteligentný humor a početné metafory.

V druhej časti sme sa zapodievali praktickými rozbormi konkrétnych básní *Lunas*, *Luny*.

Napriek tomu, že bohužiaľ neexistujú ich oficiálne preklady, sme sa snažili čo najlepšie vystihnúť ich podstatu naším vlastným prekladom. Postupovali sme tak, že sme si vždy vybrali časť básne, v ktorej sa podľa nás vyskytovala istá tematika, preložili sme ju, poukázali na adjektíva, substantíva či metafory, ktoré sa často opakujú a doplnili to názormi rôznych kritikov. Medzi témy, ktoré sme objavili patrilo more, slovná zásoba vyjadrujúca temnotu, mestské prostredie, drahé kovy, exotické krajiny, svetlo, výrazy z taliančiny a večne prítomná karikatúra luny...

Luna má pre autora takmer vo všetkých básňach tohto celku skôr negatívny význam. Niet divu, že sa jedna báseň aj príznačne nazýva *Zlomysel'ná luna*. Autor lunu okrem iného prirovnáva k lovenej husi, k mladej žene, či k pavúkovi ktorý spriada svoje dielo... Luna dohliada na dianie vo svete, jej bledosť poukazuje na krutý a ironický realizmus, až nakoniec zomiera. Smrť luny sa v básňach vyskytla viackrát, no zavŕšila sa poslednou básňou, v ktorej sa luna zmenila na perlu, na prste jeho milovanej.

Hoci sme zistili, že nie je veľa prístupných či existujúcich zdrojov, z ktorých by sme mohli čerpať, snažili sme sa čo najlepšie zosumarizovať autorov štýl, či názory viacerých kritikov na jeho tvorbu.

Résumé

Cieľom tejto bakalárskej práce bolo zaoberať sa básnickou tvorbou Leopolda Lugonesa, konkrétne teda jeho básňami *Lunas*, zo zbierky *Lunario sentimental*, ktorá predstavuje akúsi hru, či experiment.

Našu prácu sme rozdelili na jedenásť kapitol, ktorých obsah si v krátkosti zhrnieme.

Úvodom sme si predstavili samotného autora a obdobie, v ktorom žil. Na to, že bol modernista a používal prostriedky typické pre tento smer ako exotické prostredie, muzikálnosť či metafory, snažil sa zároveň prísť s niečím novým, čím bol v tomto prípade jeho humor. Pokračovali sme zhrnutím jeho básnickej tvorby a krátkou úvahou, či charakteristikou luny, keďže je to hlavný symbol celej zbierky. Nepredstavuje však klasický romantický symbol, ale Lugones jej chcel dať nový zmysel použitím sarkazmu, či irónie.

V šiestej kapitole sme sa dostali k samotnej básnickej zbierke kde sme rozoberali jej štruktúru a témy, aké sa v nej vyskytujú. Taktiež sme sa zamerali na vysvetlenie tohto špecifického názvu, keďže slovičko *lunario* si pravdepodobne vymyslel samotný autor. Neologizmy boli jeho špecialitou. Objasnili sme, že sú dve možné varianty ako tento názov chápať, pravdepodobnejšou z nich je, že sa jedná o emocionálny kalendár, akýsi druh almanachu alebo katalógu citov, ktoré môžu byť zovšednené.

Ďalej sme poukázali na štýl akým tvorí. Napríklad, že používal polovoľný verš a že preňho bolo hlavným cieľom zachovať v básňach konsonantnosť. V nasledujúcej kapitole sme rozoberali jeho podobnosti a odlišnosti s Góngorom, spisovateľom z obdobia baroka, pričom jedným z rozdielov bolo, že Góngora je hermetický a Lugones nie. Taktiež sme zistili, že napriek tomu, že Lugones svojím štýlom predstihol svoju dobu a mohol byť považovaný za predchodcu avantgardy, nebolo tomu tak. Neustále hľadal nové literárne formy a spôsoby, akým degradovať lunu, ktorá je zvyčajným poetickým objektom. To ho priviedlo k zmene tradičných foriem. Začal používať temné slová, prekvapivé slovesá, miešal odborné a hovorové termíny. Túto tendenciu však nerozvíjal a preto nebol označený za priameho predchodcu avantgardy.

Pred rozborom samotných básní, sme si ešte definovali jeho iróniu, ktorú sme rozdelili na dva typy: obvyklú a konceptuálnu, ktoré sa však vzájomne dopĺňajú.

Napokon sme dospeli k rozboru samotných básní. Vybrali sme si nasledovné: *Un trozo de selenología*(Kúsok selenológie), *El taller de la luna*(Ateliér luny), *Luna ciudadana*(Mestská luna), *Claro de luna*(Jas luny), *Luna marina*(Morská luna), *La muerte de la luna*(Smrť luny), *Luna maligna*(Zlomysel'ná luna) a *Luna de los amores*(Luna lások).

V prvej básni *Kúsok selenológie* je luna ironicky zobrazená ako objekt lovu. Okrem iného sa tu vyskytujú aj odborné termíny, čoho dôkazom nám môže byť už len názov, čo bolo ďalšou

Lugonesovou špecialitou. V básni *Ateliér luny* pozorujeme hustý výskyt slov spojených s architektúrou, ako alabaster, zatiaľ čo v básni *Mestská luna*, prevládajú každodenné obyčajné slová ako sídlisko, či električka. Jeden z hlavných symbolov, ktorý Lugones používa, symbol svetla, sa nachádza v básni *Jas luny*. Bledosť mesačného svetla nerobí objekty nereálnymi, ale naopak ukazuje ich krutý a ironický realizmus. Báseň *Morská luna* je, ako to už z názvu vyplýva, plná slovnej zásoby súvisiacej s morom, akými sú napríklad vlna, či stroškotanie. V básni *Smrť luny* nastáva pomsta lune, keďže sa v závere zmení na perlu, ktorú má na prste dievčina a tým zomiera. Báseň *Zlomyselná luna* odkazuje sčasti aj na Shakepearea, zatiaľ čo v básni *Luna lások* sa zobrazuje ďalší z dôležitých autorových symbolov, symbol ticha. Mal preňho pozitívny význam. Pripisoval mu čistotu, jasnosť, belosť, preto ho aj často spájal s nebeskými objektmi. Podľa neho si totiž v tichu človek uvedomí seba samého a veci vidíme zrazu jasnejšie. Aj smrť môže byť súčasťou ticha, ale iba ak je submisívna či dobrovoľná, a v jeho ponímaní teda odvážna. Tento celok sme ukončili ideou, že je teda trochu jasnejšie, prečo sa rozhodol spáchať samovraždu. Na záver sme stručne zhrnuli výsledky práce.

Napriek tomu, že ohlasy na tohto umelca neboli vždy len pozitívne, nikto nemôže popierať, že to bol veľký argentínsky spisovateľ, ktorý mal čo ponúknuť a inšpiroval mnohých ďalších tvorcov literatúry.

Resumen

Esta tesis de diplomatura se ocupa de la obra poética de Leopoldo Lugones, en concreto de sus poemas *Lunas*, que provienen de su colección de poesías *Lunario sentimental*, que representa un juego o experimento.

Esta tesis se ha dividido en once capítulos y su contenido se va a resumir en breve.

Primero se ha presentado al autor mismo y la época en la cual vivió. Por ser un modernista y usar recursos típicos para esta época como, por ejemplo, el ambiente exótico, la musicalidad o metáforas, ha tratado de introducir también algo nuevo en su creación, como era en este caso su humor particular.

Luego se ha resumido su obra poética y se ha caracterizado un poco el símbolo mismo de todo el libro, el símbolo de la luna. No se trata, sin embargo, de un símbolo clásico romántico, porque Lugones quería agregarle un nuevo sentido con la ayuda del sarcasmo y la ironía.

En el capítulo seis se ha analizado *Lunario sentimental* como conjunto, su estructura y temas que se encuentran en él. Entre otras cosas se ha examinado la explicación de este título muy específico, porque la palabra *lunario* la inventó el autor mismo. Los neologismos eran su especialidad. Se ha aclarado que hay dos posibles variantes conocidas de entender el título del libro. La variante más probable es que todo el libro representa un calendario emocional, algún tipo de almanaque o el catálogo de los sentimientos ordinarios.

A continuación se ha hablado sobre su estilo de la escritura, es decir, cómo compone sus poemas. Por ejemplo, ya sabemos que él usaba verso semilibre y que lo más importante para él era mantener en sus poemas la consonancia. En el capítulo siguiente se han analizado sus semejanzas y diferencias con Góngora, que era escritor del barroco. Una de las diferencias era que Góngora es hermético y Lugones no lo es. Asimismo se ha averiguado que Lugones se ha adelantado con su estilo a su época, sin embargo, no era considerado predecesor de las vanguardias. Constantemente buscaba nuevas formas y maneras literarias, cómo degradar a luna, que era un objeto típico poético. Eso le ha traído al cambio de formas tradicionales. Empezó a usar palabras oscuras, verbos sorprendentes y mezclaba términos con palabras coloquiales. Sin embargo, nunca desarrolló esta tendencia y por eso no era marcado como precursor directo de las vanguardias.

Antes de analizar los poemas concretos se ha definido su ironía, cual se ha dividido en dos tipos: la ironía habitual y la ironía conceptual. También se ha mencionado que estos dos tipos se complementan a menudo entre sí.

Entonces se han analizado los poemas mismos. Para el análisis se han elegido los siguientes: *Un trozo de selenología*, *El taller de la luna*, *Luna ciudadana*, *Claro de luna*, *Luna marina*, *La muerte de la luna*, *Luna maligna* y *Luna de los amores*.

En el primer poema *Un trozo de selenología* la luna está visualizada con ironía como objeto de la caza. Además de la ironía en el poema están presentes los términos técnicos. Como evidencia de eso nos puede servir por ejemplo el propio nombre del poema. Términos técnicos era otra cosa muy típica para Lugones. En el poema *El taller de la luna* observamos frecuentemente las palabras del ambiente arquitectónico, como alabastro, mientras que en el poema *La luna ciudadana* predominan las palabras de la vida cotidiana como barrio o tranvía. Uno de los símbolos principales que Lugones usa, el símbolo de la luz, se encuentra en el poema *Claro de luna*. La palidez de la luz lunar no desrealiza los objetos; por el contrario hay una manifiesta voluntad de realismo cruel e irónico. La deformación se da a través de la caricatura. El poema *La luna marina*, como lo predestina ya su nombre, está llena del vocabulario marino. Se mencionan palabras como ola o naufragio. En el poema *La muerte de luna* se realiza la venganza de luna, porque esta se convierte en el final en una perla, que lleva puesta en el dedo una chica y la luna por esta transformación muere. En el poema *Luna maligna* se menciona a Shakespeare, y en *La luna de los amores* se representa otro símbolo importante del autor, el símbolo del silencio. Este símbolo tenía connotación positiva para el autor. Le ha agregado pureza, claridad y blancura y por eso lo ha asociado a menudo con los objetos celestiales. Según el autor, el hombre puede concienciarse de sí mismo en el silencio y las cosas se ven mejor, más claras. La muerte puede ser también la parte del silencio, pero solamente si es sumisa o voluntaria, es decir, en su percepción valiente. Este bloque se ha terminado con la idea de que tal vez se puede entender mejor porque este hombre ha terminado su vida con el suicidio. En la conclusión se han resumido los resultados del trabajo.

Aunque las reacciones y opiniones sobre este artista no eran siempre positivas, nadie puede negar que era un gran escritor argentino, que tenía mucho que ofrecer y que ha inspirado a muchos otros escritores de la literatura.

Bibliografía

Primárna literatúra:

LUGONES, Leopoldo. Lunario sentimental. Segunda edición de Jesús Benítez. Madrid: Ediciones Cátedra, S. A., 1994. Letras Hispánicas. [Nr. 251 - 300]. Počet strán 408. ISBN 84-376-0761-2

Sekundárna literatúra:

Anglada, Aníbal Salazar. En el centro del canon: Leopoldo Lugones en las antologías poéticas argentinas (1900-1938). Atenea, núm. 491, primer semestre, 2005, Universidad de Concepción, Concepción, Chile, s. 127-156. Dostupné z: <http://www.redalyc.org/articulo.oa?id=32849110>

Borges, Jorge Luis. Leopoldo Lugones, s. 1-28. Dostupné z: <http://biblio3.url.edu.gt/publieda/Filosofos/Borges/LeopoldoLugones.pdf>

Cavallari, Hector M. EL LUNARIO SENTIMENTAL, DE LEOPOLDO LUGONES: PARODIA TEXTUAL Y CONFIGURACION DISCURSIVA. Mills College, s. 895-907. Dostupné z: <http://revista-iberoamericana.pitt.edu/ojs/index.php/Iberoamericana/article/viewFile/4271/4439>

Dalmaroni, Miguel. Leopoldo Lugones, El ángel de la sombra. Buenos Aires, Editorial Losada, 1994, "Estudio preliminar" de María Teresa Gramuglio, 237 páginas. Orbis Tertius, 1996, I (2-3), s. 1-3. Dostupné z: <http://www.orbistertius.unlp.edu.ar/article/viewFile/OTv01n02-03a29/4289>. ISSN 1851-7811

Housková, Anna a Vladimír Svatoň. Konec a počátek. Literatura na přelomu dvou staletí. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Praha: Tisk BETIS, spol. s.r.o., vydání první, 2012, s. 212 ISBN 978-80-7308-437-0

Hurtado, Diego a Mendoza de Miguel de Asúa. The poetry of relativity: Leopoldo Lugones's The Size of Space. Cambridge University Press, Science in Context 18(2), 2005, Universidad Nacional de San Martín, s. 309-315.

Kanev, Venko. Ironía y lenguaje en «Lunario sentimental» de Leopoldo Lugones. Université de Paris III, Annales de Literatura Hispanoamericana, mita. 26 1. Servicio de Publicaciones,

UCM. Madrid, 1997, s. 29-42. Dostupné z:

<http://revistas.ucm.es/index.php/ALHI/article/viewFile/ALHI9797120029A/23067>

Lichtblau, Myron L. Conceptos del lenguaje literario expresados por algunos novelistas hispanoamericanos contemporáneos. Syracuse University, AIH. Actas IX (1986), s. 617-622.

Marún, Gioconda. EINSTEIN Y LOS ORÍGENES DEL EXPRESIONISMO EN LA ARGENTINA: LUNARIO SENTIMENTAL (1909) DE LEOPOLDO LUGONES. FORDHAM UNIVERSITY, Actas XII Congreso AIH (Tomo III), s. 242-250.

Moreno, Janice Sanders. Silence in the Poetry of Leopoldo Lugones. Hispania, Vol. 46, No. 4 (Dec., 1963), University of Missouri, s. 760-763. Dostupné z:
<http://www.jstor.org/stable/337205>

Negri, Tomás Alva. Leopoldo Lugones. Américas, june-july 1973. Dostupné z:
http://www.murieltranslations.com/sample_translations/leopoldo_lugones_e-and-s.pdf

Ogden, Estrella. Review of „Leopoldo Lugones de parte de los astros: El simbolismo hermético de Las montañas del oro. Por Lucrecia Porto Bucciarelli. Estratto da: Quaderni de Filologia e Lingue Romanze, No. 5 Universita di Macerata, 1990. 73 páginas“. University of Pennsylvania Press, Hispanic Review, Vol. 61, No. 1 (Winter, 1993), Villanova University, s. 127-129. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/473310>

Perico, Margarita Fernández de. « LUNARIO SENTIMENTAL »Y EL DESPRESTIGIO DE LA LUNA ROMÁNTICA. Thesaurus. Tomo XLIX. Núm.3, 1994, s. 558-563. Dostupné z: http://cvc.cervantes.es/lengua/thesaurus/pdf/49/TH_49_003_110_0.pdf

Sefamí, Jacobo. NEOBARROCOS Y NEOMODERNISTAS EN LA POESÍA LATINOAMERICANA. UNIVERSITY OF CALIFORNIA, IRVINE, Actas XIII Congreso AIH (Tomo III), s. 420-427

Sucre, Guillermo. La máscara, la transparencia: ensayos sobre poesía hispanoamericana. Caracas: Monte Avila Editores, Colección Prisma, 1975, počet strán 462.